

Svigerrelasjonen

En kulturvitenskaplig studie av kjønn og familierelasjoner

Åse Smith Løvås

Masteroppgave i kulturvitenskap

Universitetet i Bergen

Det humanistiske fakultet

Institutt for arkeologi, historie, kultur- og
religionsvitenskap

Høsten 2015

Forord

Da jeg som ny masterstudent først satte meg ned med prosjektskissen viste jeg lite om hvordan det var å skrive masteroppgave. I mitt valg av tema var det først og fremst mine interesser for kjønn og familierelasjoner som var avgjørende for at jeg bestemte meg for å skrive om svigerrelasjonen. Jeg bestemte meg tidlig for at jeg ønsket å bruke kvalitative forskningsintervjuer slik at jeg kunne få et innblikk i hvordan enkeltindivider forhold seg til svigerrelasjonen. Temaets sensitive karakter og den begrensede mengden av forskningsprosjekt om svigerrelasjonen gjorde at arbeidet med temaet var veldig spennende og lærerikt, men at det også opplevdes som noe krevende. Det har vært en spennende, men til tider frustrerende reise og det er med en blandet følelse av vemod og glede at jeg sier med ferdig med masteroppgaven.

Jeg vil i den forbindelse gjerne takke venner og familie for deres støtte og forståelse. En ekstra takk til mine foreldre og min samboer Johan Henrik Knudtsen for at dere alltid er der med støttende ord, korrekturlesing og gode innspill. Jeg vil også takke Hilde Olaussen, Vegard Sand og Hildegunn Lone Eriksen for korrekturlesing. Deres tilbakemelding og forslag har vært til stor hjelp og har hatt stor betydning for utfallet av den endelige oppgaven. Takk til alle på lesesalen for gode faglige diskusjoner og oppmuntrende ord. Jeg må også takke mine informanter som stilte opp på intervju. Uten dere hadde det ikke vært mulig å gjennomføre dette forskningsprosjektet. Sist men ikke minst, vil jeg rette en stor takk til min veileder Tove Ingebjørg Fjell for konstruktiv kritikk. Takk for din tålmodighet og gode innspill.

Tusen takk!

Summary

This thesis will examine how daughters- and sons-in-law, in two different generations, view the in-law-relationship, based on interviews. It will also examine how the media portray the in-law-relationship, and whether there is any similarities or differences between the way in which, the media and ordinary people view the in-law-relationship. Daughters- and sons-in-law in both age groups view the relationship between parents and children, as closer than the in-law-relationship. However, the in-law-relationship strengthens when children are born. Both generations express appreciation for the mothers-in-law involvement with the children, for example through babysitting. The daughter- and sons-in-law in the younger generation also highlights the father-in-law's effort in babysitting. It is, however, mostly the mother-in-law, who is involved in conflicts relating to children. The daughters-in-law were more offended by the mother-in-law's critique, than the sons-in-law. In addition to the traditional portrayal of the mother-in-law as evil, many of the web articles also views the mother-in-law as misunderstood. Her intentions are good, but her actions is interpreted negatively. The misunderstood mother-in-law is also apparent among my informants.

Innholdsfortegnelse

Forord	2
Summary	3
Innholdsfortegnelse	4
Kapittel 1: Introduksjon.....	6
1.1 Introduksjon	6
1.2 Valg av emne	6
1.3. Problemstilling.....	7
1.4. Tidligere forskning	8
1.5 Teoretiske perspektiv og begreper.....	12
1.5.1 Hermeneutikk.....	12
1.5.2 Intertekstualitet.....	13
1.5.3 Laqueurs tokjønnsmodell	13
1.5.4 Butler og performativitet	14
1.5.5 Giddens rene relasjoner	15
1.6. Oppgavens generelle struktur	16
Kapittel 2: Metodisk tilnærming	17
2.1. Tilgang til feltet og innhenting av informanter	17
2.2. Det informerte samtykket	19
2.3. Informering av tredjeperson	20
2.4. Informantutvalget	20
2.5. Den private sfære og intervjustrategi	23
2.6. Transkribering og aidentifisering.....	25
2.8. Intervju om hendelser fra fortiden.....	27
2.9. Mediemateriale	27
Kapittel 3: Å bli en del av en annen familie.....	29
3.1 Å komme inn i en ny familie	29
3.2 Å være en del av svigerfamilien	31

3.3 Båndene til svigerforeldrene	34
3.4 Kapitteloppsummering.....	39
Kapittel 4: Svigerforeldre som besteforeldre	40
4.1 Når svigerforeldrene blir besteforeldre	40
4.2 Det konfliktfylte	44
4.3 Svigermor versus svigerfar	48
4.4 Når barna blir eldre	52
4.5 Kapitteloppsummering.....	54
Kapittel 5: Hverdagslivet, media og svigerrelasjonen	56
5.1. Besøk og ferie	58
5.2 Barnepass og barneoppdragelse	64
5.3 Kapitteloppsummering.....	70
Kapittel 6: Avslutning	72
6.1 Oppsummering.....	72
6.2 Videre forskning	76
Litteraturliste.....	77
Appendiks 1: Informasjonsbrev.....	82
Appendiks 2: Intervjuguide	84
Appendiks 3: Følgebrev	87

Kapittel 1: Introduksjon

1.1 Introduksjon

Svigerrelasjonen skiller seg fra de fleste andre familierelasjoner ved at den inngår i voksen alder. Det finnes vanligvis ikke noe biologisk forbindelse mellom partene slik det gjør i de fleste familierelasjoner. Svigerrelasjonen blir ofte tematisert i populærkulturen og i media. I en reklame for Norvegia fra 2013 møter man en kvinne som sitter ved kjøkkenbordet og prater med kjærestens mor. I reklamen blir vi presentert for mødre til kvinnenes ulike kjærester. De ulike svigermødre framstilles alle som innpåslitne og påtrengende. Noen av dem gir inntrykk av at de ikke liker sin potensielle svigerdatter, mens andre blander seg på ulike måter inn i privatlivet til det unge paret. Denne framstillingen av svigerrelasjonen er ikke uvanlig og den brysomme og vanskelige svigermoren er en karakter vi møter flere ganger i både folkediktningen og populærkulturen (Sæter, 2010).

Samtidig som svigerrelasjonen er et tema som forbindes med negative stereotyper er det også noe som de fleste gjerne har et personlig forhold til ved at de har egne svigerforeldre eller selv er svigerforeldre. Det er derfor interessant å se nærmere på hvordan man forholder seg til svigerrelasjonen i hverdagen. Oppgavens hovedfokus vil være på hvordan enkeltindivider opplever svigerrelasjonen og jeg vil også se på hvordan relasjonen framstilles i media.

1.2 Valg av emne

Kjønn og familierelasjoner har lenge vært noe jeg har interessert meg for og jeg ønsket derfor å skrive om et tema som omhandlet dette. Da jeg bestemte meg for å skrive om svigerrelasjonen ble jeg ofte møtt med kommentaren: «Åh, så du skal skrive masteroppgave om svigermor?» Det slo meg at for mange var svigerrelasjonen synonymt med svigermor og jeg ble dermed nysgjerrig på hvilken plass svigerfar ble gitt i relasjonen. Etter å ha gjennomført et Google-søk med søkeordene «svigermor», «svigerforeldre» og «svigerfar» opplevde jeg at det var flere nettsider og nettartikler som omhandlet svigermor enn svigerfar. Søkeordet «svigermor» ga 100 000 treff mer enn «svigerfar»¹. Søkeordet «svigerfar» ga

¹ Søkeordet «svigerfar» fikk 380 000 treff, mens søkeordet «svigermor» fikk 491 000 treff.

tekster som enten handlet om svigerforeldre mer generelt eller nyhetsartikler som egentlig ikke handlet om svigerrelasjonen i seg selv. Det kom derimot opp flere tekster som handlet om svigermødre både på søkeordet «svigermor» og på søkeordet «svigerforeldre». Fraværet av tekster som omhandlet svigerfar gjorde at jeg ønsket å finne ut mer om hvordan svigerfar ble framstilt i forhold til svigermor.

Svigerrelasjonen er et tema som det generelt er gjort lite forskning på. I disse forskningsprosjektene er det hovedsakelig svigermor som omtales av svigerforeldrene. Til tross for dette utgjør også svigerfar en viktig del av relasjonen. Ved at store deler av befolkningen enten har eller selv er svigerforeldre, vil det være nyttig samfunnsmessig å ha kunnskap om hvordan man forholder seg til og hvilke forstillinger som finnes om begge svigerforeldrene.

1.3. Problemstilling

Det norske samfunnet har siden 1950-tallet gjennomgått endringer som direkte eller indirekte påvirker dagens forståelse av kjønn og familierelasjoner. De siste årene har vi vært vitne til stor teknologiske fremskritt med internett og mobiltelefon, som har endret måten man kommuniserer og forholder seg til hverandre på. Samtidig har det også skjedd en økning i kvinners deltagelse i arbeidslivet ((Meld. St. Nr 25 (1999))), og i menns deltagelse i hjemmet (Lorentzen, 2012). Det har også skjedd en økning i antall skilsmisser (Mamelund, Brunborg & Noack, 1997) og i antall kvinner som tar høyere utdanning (Sæter, 2010:283). Med utgangspunkt i dette vil det kunne tenkes at også svigerrelasjonen har endret seg og jeg ønsker å se nærmere på hvordan relasjonen framstilles av ulikt generasjoner svigerbarn.

Ved at svigerrelasjonen er et tema som tas mye opp i ulike medier, er det interessant å se på om tematikken framstilles annerledes i media enn i en hverdagssammenheng. Jeg ønsker derfor både å se på hvordan svigerrelasjonen framstilles i hverdagen og i media. Ettersom det ofte er svigermor som tematiseres i forbindelse med svigerrelasjonen vil det også være interessant å se nærmere på hvordan kjønn spiller en rolle for framstillingen av svigerrelasjonen. For mange er svigerforeldrene også besteforeldre, og det er derfor interessant å se på hvordan besteforeldrerollen påvirker svigerforeldrerollen.

Jeg vil ta utgangspunkt i følgende problemstillinger:

Hovedproblemstilling:

- Hvilke forestillinger finnes om svigerrelasjonen og på hvilke måter har disse eventuelt endret seg fra en generasjon til en annen?

Kapittelproblemstillinger:

- Hvordan oppleves det å bli en del av svigerfamilien og hvordan forholder kvinner og menn i de to utvalgte aldersgruppene seg til sin svigerfamilie?
- Hvordan påvirkes svigerrelasjonen av besteforeldrerollen og hvordan fremstilles svigermor og svigerfar som besteforeldre av kvinner og menn i de to aldersgruppene?
- Hvordan framstilles svigerrelasjonen i nettartiklene og hvilke likheter og ulikheter finnes i måten nettartiklene og informantene framstiller relasjonen på?

1.4. Tidligere forskning

Det vil her bli sett nærmere på tidligere forskning som har tatt for seg temaet svigerrelasjonen. Innenfor amerikansk og britisk forskning er det blitt gjort mer forskning på temaet enn innenfor det norske og nordiske forskningsmiljøet. Jeg vil her presenter den amerikanske familiesosiologen Lucy Rose Fischers (1983) forskning på temaet ettersom både hun og jeg ser på hvordan par med barn forholder seg til svigerrelasjonen. Til tross for at det finnes ulikheter mellom det amerikanske og det norske samfunnet finnes det allikevel flere likheter ettersom at begge er en del av det vestlige samfunnet. Det at studie er gjennomført på 80-tallet kan derimot være en fordel ettersom at den eldste aldersgruppen min var småbarnsforeldre på 80-tallet.

I artikkelen “Mothers and Mothers-in-Law” tar Fischer for seg mor-datter-forholdet og svigermor-svigerdatter-forholdet og ser på hvordan de to familierelasjonene endrer seg etter datteren/svigerdatteren får barn (Fischer, 1983). Artikkelen baserer seg på intervjuer som er

gjennomført med 33 døtre/svigerdøtre, 30 mødre og 24 svigermødre, der det ble sett på både døtre/svigerdøtre som hadde barn og døtre/svigerdøtre som ikke hadde barn. I følge Fischer endres de to relasjonene etter at datteren/svigerdatteren får barn. Døtrene/svigerdøtrene har mer behov for og får mer hjelp fra både egen mor og svigermor, men datteren/svigerdatteren var generelt gjerne mer negativ til hjelp fra svigermor enn hjelp fra egen mor. Fischer hevder at det også er større sjanse for at kontakten øker med egen mor enn med svigermor. Mens forholdet mellom mor og datter blir nærere og bedre, blir svigermor-svigerdatter-forholdet ifølge Fischer mer komplisert og utfordrende (1983: 191).

I et annet arbeid tar Fischer for seg menns forhold til sin egen mor. Artikkelen er basert på en pilotstudie av intervjuer med 42 menn der litt under halvparten hadde barn. Studiet viser at kontakten med egen mor gjerne minsker, mens kontakten med svigerfamilien øker etter at de får barn (Fischer, 1983). Flertallet av mennene i studiet oppga ifølge Fischer at de pleide å prate med sine mødre og svigermødre og at de pleide å «gjøre ting», (d.v.s. jobbe med ulike prosjekter eller gjøre sportslige aktiviteter) sammen med svigerfedrene sine. Med sin egen far pleide de både prate og gjøre ting sammen. Studiet viser også at flertallet av mennene tilbrakte mer tid med sine fedre enn sine mødre og at de tilbrakte mer tid med sine svigerfedre enn svigermødre (Fischer, 1983:399).

Selv om svigermor generelt var det familiemedlemmet som de fleste av mennene hadde en negativ forståelse av, var det flest av mennene uten barn som ga uttrykk for negative følelser ovenfor svigermor (1983:399). Mennene med barn ga derimot gjerne uttrykk for at de hadde negative følelser ovenfor sin egen mor. Ifølge Fischer skyldes dette at kvinner gjerne fikk et dårligere forhold til sin svigermor da de fikk barn og at mennene påvirkes av sin kones forhold til hans mor (1983:399).

Når det gjelder norske forhold, har jeg valgt ut noen få relevante arbeid. Det ene er Liv Emma Thorsens doktoravhandling *Det fleksible kjønn - to generasjoner bondekvinner*, som tar for seg hvordan tre generasjoner bondekvinner i en kommune i Trøndelag har opplevd livet på gården (1993). Avhandlingen tar utgangspunkt i livsløpsintervjuer som til sammen omhandler perioden 1920 – 1985 og svigerrelasjonen er her bare ett av flere tema som tas opp.

I avhandlingen viser Thorsen hvordan arbeidsfordelingen i bondesamfunnet har vært oppbygd hierarkisk, der mannen har vært øverst og kvinnen nederst (1993:241). På arbeidsområder som har blitt ansett som kvinnens sfære, som for eksempel på kjøkkenet, er det svigermoren som har hatt ansvaret og svigerdatteren har fungert som assistent. Svigermor har her fungert som en slags læremester for svigerdatteren (1993:118). Forholdet mellom de to voksne generasjonene på gården og særlig svigermor- svigerdatterforholdet har vært et av spenningsfeltene i bondekulturen (1993: 118) og de tette slektskapsforholdene mellom personene i husholdet har ifølge Thorsen også vært roten til konflikter. Konfliktene har sjeldent blitt verbalisert og samlivsproblemer med svigerfamilien har vanligvis ikke blitt tatt opp til debatt (1993: 263).

Basert på feltarbeidet fra doktoravhandlingen skrev Thorsen (1992) artikkelen «Svigmors tunge. Svigermor og svigerdatter i 1900-tallets bondesamfunn». I artikkelen viser Thorsen hvordan svigermoren styrer over svigerdatteren på lik linje som en mor styrer over sin datter. I motsetning til mor-datterforholdet framstår svigermor-svigerdatterforholdet som asymmetrisk. Forholdet blir gjerne konfliktfylt fordi det ikke er kjærlighet dem imellom, men kjærlighet til sønn/ektemann som knytter dem sammen. Relasjonen rommer dermed kryssende lojaliteter som ofte kombineres med rivalisering om posisjoner. Ifølge Thorsen skjuler det negative bildet av svigermor, det faktum at svigermor selv har hatt liten makt (Thorsen 1992:132).

I dag er det cirka 30 år siden materialet for doktoravhandlingen ble samlet inn og mye kan ha endret seg i løpet av denne tiden. Ettersom jeg vil ta for meg to generasjoner, der den eldste generasjonen var unge på slutten av 1980-tallet vil forskning fra denne tiden allikevel kunne ha relevans. Livet på landsbygden er på flere måter annerledes enn bytilværelsene, og ettersom jeg har tatt for meg personer som bor i by eller tettsted, vil Thorsens forskningsresultater fra landsbygden ikke kunne overføres direkte. De fleste av Thorsens informanter bodde for eksempel i samme hus som svigerforeldrene og får dermed et annet forhold til dem enn det som er tilfelle hos mine informanter, der ingen bor i samme hus som

svigerfamilien. Til tross for dette vil Thorsens undersøkelse allikevel være med på å gi en generell forståelse av hvordan svigerrelasjonen kan opptre i det norske samfunn.

I motsetning til Thorsens avhandling blir det i Gjertrud Sæters doktoravhandling fra 2010 fokusert på det urbane Oslo. I Sæters avhandling er svigermor hovedfokuset. Avhandlingen bygger på en analyse av sjangrene; eventyr, folkeviser, virkelighetsfortellinger, leserbrev, vitsetegninger, samt 20 intervjuer med yrkesaktive kvinner og menn fra det urbane Oslo. Sæter undersøker hvordan svigermor konstitueres i ulike tekstsjangere og sosiale situasjoner med utgangspunkt i et diskursanalytisk perspektiv som er inspirert av Michael Foucault. I følge Sæter er det kun i omsorgsdiskursen svigermor framstilles positivt, og det er først og fremst i rollen som bestemor dette skjer (2010:268). Ondskap-/herskerdiskursen kommer til uttrykk i eventyr, folkeviser, virkelighetsfortellinger, leserinnlegg og vitsetegningene, og er den av diskursene som er å finne i flest sjangre (2010:267).

Sæter hevder videre at det blir ansett som mer legitimt for kvinner å ha konflikter med svigermor enn det er for menn. Dette skyldes ifølge Sæter forestillinger om maskulinitet. Følelser blir her et område som forbindes med svakhet og som dermed strider mot maskulinitetsbildet som er forbundet med makt og styrke (2010:275-276). Ifølge Sæter kommer dette til uttrykk ved at det hovedsakelig er menn som forteller svigermorsvitser, mens det er kvinner som skriver leserinnleggene og virkelighetsfortellingene (2010:275-276).

I tillegg til doktoravhandlingen har Sæter også skrevet tre artikler om temaet. I artikkelen «Svigermor er blitt min verste fiende! Stereotype forestillinger om kvinners svigermødre» fra 1992 viser Sæter hvordan svigermor presenteres som vanskelig i folkekulturen og massemedia og hvordan svigerdøtre til en viss grad framstiller sin egen svigermor i tråd med disse forestillingen. Hvordan svigermor omtales i media er også temaet for artikkelen «Svigermors stemme. En overskriftsanalyse av svigermors fortellinger i ukepressen» (Sæter 2012). I artikkelen undersøker Sæter hvordan svigermorens opplevelse av svigerrelasjonen kommer til uttrykk i overskrifter i *Hjemmet*. Artikkelen illustrerer hvordan overskriftene som er laget av redaksjonen, reflekterer det negative bilde av svigermor. Sammen med Øystein Gullvåg Holter har Sæter skrevet artikkelen ««Min ektemann – mammas gutt». Kjønn, makt

og normalitet i diskursen om mammadalten.» som omhandler ektemannens nære forhold til sin mor (2015).

1.5 Teoretiske perspektiv og begreper

Jeg vil her presentere perspektiver og teorier jeg vil benytte i oppgaven og hvorfor jeg har valgt å benytte akkurat disse perspektivene og teoriene. Jeg vil også gi en begrepsforklaring av sentrale begrep som vil bli benyttet i oppgaven.

1.5.1 Hermeneutikk

Avhandlingen tar utgangspunktet i et hermeneutisk perspektiv. Hermeneutikk kan defineres som læren om fortolkning av tekst og benyttes som et redskap for å oppnå gyldig eller allmenn forståelse av hva en tekst betyr (Kvale & Brinkmann, 2009: 69). Selv om hermeneutikken i utgangspunktet var beregnet på tolkning av snever tekst, har den i senere tid også blitt utvidet til å gjelde tekst i utvidet forstand og kan nå også omfatte diskurser og handlinger (Kvale & Brinkmann, 2009: 69). Hva man sier og gjør påvirkes av den bakgrunnen man har og konteksten det sies i og vil dermed ha betydning for hvordan handlinger og ytringer i en gitt situasjon forstås. (Kvale & Brinkmann, 2009: 69-70).

Hvordan informantene opplever svigerrelasjonen og ulike situasjoner knyttet til svigerrelasjonen vil være styrt blant annet av deres bakgrunn og verdier. Samtidig vil deres utsagn være styrt av intervjusituasjonen og deres relasjon til meg som intervjuer. Hvordan jeg forstår intervjuutsagnene vil igjen være styrt av min bakgrunn. Ved å fokusere på at den kontekstuelle fortolkningshorisonten er betinget av historie og tradisjon retter hermeneutikken oppmerksomheten utover intervjusituasjonen (Kvale & Brinkmann, 2009:70). Hermeneutikk er dermed en innfallsvinkel som vil kunne hjelpe til å forstå eventuelle forskjeller mellom de to aldersgruppene i forhold til endringer i samfunnet. Den vil også være med på å skape bevissthet rundt min forståelse av fenomenet som også er farget av min bakgrunn (Kvale & Brinkmann 2009: 69-70).

1.5.2 Intertekstualitet

Som tidligere nevnt er svigerrelasjonen et populært tema i massemedia og i populærkulturen og jeg vil derfor i kapittel 5 ta for meg hvordan svigerrelasjonen framstilles i et utvalg nettartikler og jeg vil fokusere på hvordan temaene i nettartiklene reflekteres, i intervjumaterialet. For å få en forståelse av relasjonen mellom forestillingene om svigerrelasjonen som presenteres hos informantene og i nettartiklene vil jeg benytte begrepet intertekstualitet.

Intertekstualitet er i utgangspunktet et litteraturvitenskapelig begrep, men er også blitt benyttet innenfor andre fagdisipliner. Begrepet ble først introdusert av Julia Kristeva i 1960-årene (Allen, 2000:3) og omfatter en forståelse av at en tekst ikke eksisterer i et vakuum, men trekker på andre tekster (Allen, 2000:35-36). Intertekstualitet henviser i utgangspunktet til tekst i snever forstand, men begrepet har også blitt utvidet til å gjelde tekst i utvidet forstand og kan også omtale visuelle og muntlige uttrykk (Allen, 2000:174). Intertekstualitet kan defineres som noe som eksisterer mellom tekstene og der begrepet tekst også omfatter tale og bilde (Fiske:1987). Begrepet intertekstualitet blir også benyttet om tilfeller der en tekst refererer konkret til en annen tekst. Denne typen intertekstualitet omtales som «manifest intertekstualitet» (Jørgensen & Philips 1999:84).

Intertekstualitet kan ifølge Jørgensen og Philips omfatte alle kommunikative begivenheter og omfatter ut i fra dette en forståelse av at alle kommunikative begivenheter bygger på tidligere kommunikative begivenheter (1999:84). Med utgangspunkt i dette vil intervjuenes framstilling av svigerrelasjonen kunne vise til forestillinger som også er å finne i mediene. Ved å undersøke hvilke tema fra mediematerialet som går igjen i intervjumateriale, vil jeg kunne få et større innblikk i de ulike forestillingene om svigerrelasjonen.

1.5.3 Laqueurs tokjønnsmodell

I enkelte av intervjuene og i mediematerialet mitt, gis det inntrykk av at enkelte områder knyttes til kvinner, mens andre til menn. For å forstå dette bedre vil jeg benytte Laqueurs teori om tokjønnsmodellen. I følge historiker og sexolog Thomas Laqueur (1994) skjedde det en endring i måten å forstå kjønn på rundt 1700-tallet. Fra ca år 100 - 1700 ble kjønn organisert i

en rangordning som Laqueur kaller for ett-kjønnsmodellen. Ett-kjønnsmodellen innebar ifølge Laqueur en forståelse av en gradsforskjell: Mennesket var mer fullkomme enn dyr og menn mer fullkomne enn kvinner. De kvinnelige organene ble her betraktet som mindre fullkomne varianter av de mannlige organene. Livmoren og eggstokkene ble for eksempel betraktet som en speilvendt og en «ufødt» versjon av det mannlige kjønnsorgan (1994:42).

På 1700-tallet skjedde det en endring i forestillingene rundt kjønnene. I følge Laqueur skyldes denne endringen i kjønnsforståelsen blant annet fremveksten av industrialiseringen og dermed en oppdeling av samfunnet i produksjon og reproduksjon (1994:24). Mens det offentlige rom og mannen ble plassert på den ene siden, ble reproduksjon, det private rom og kvinnen passert på den andre siden (1994). Fra fokus på gradsforskjell, ble det nå et fokus på en artsforskjell: Mennesker og dyr ble oppfattet som vesentlig forskjellige og menn og kvinner betraktet som to vesentlig ulike kjønn. Den nye kjønnsforståelsen kaller Laqueur for tokjønnsmodellen og den innebærer at fra å se på likheter mellom mann- og kvinnekropp begynte man nå å se på forskjeller mellom de to. Organer som før hadde samme navn som eggstokker og livmor fikk nå egne navn. Som Laqueur påpeker var det en gradvis endring og både ett-kjønns- og tokjønnsmodellen eksisterte over flere år samtidig (1994). Denne tokjønnsmodellen fungerer i høyeste grad i vår egen tid, og materialet forholder seg også til kjønn som artsforskjell.

1.5.4 Butler og performativitet

De siste 50 årene har det skjedd en endring i kjønnsrollene hvor det har blitt mer akseptert for mannen å delta i hjemmet og kvinnen å delta i det offentlige rom. For å få en dypere innsikt i denne endringen vil jeg anvende begrepet «performativitet».

Ifølge filosof og litteraturviter Judith Butler (2006) er «kvinnelighet» og «mannlig» noe som læres gjennom å «sitere» andres atferd. Kjønn er i henhold til denne forståelsen noe som gjøres og ikke noe naturlig som kan observeres. Butlers begrep om «performativitet» omfatter hvordan subjektet gjennom ordbruk og handlinger isenesetter kjønn i ulike sammenhenger (Butler, 2006). I Butlers forståelse av kjønn kan forestillingene om hva som er kvinnelig og mannlig endres gjennom at man handler på måter som strider med de etablerte forestillingene (Butler, 2006). I følge Butler (2006) er det først når disse handlingene gjentas så mange

ganger at den tilslutt blir oppfattet som normen at man får endring. Dette innebærer en forestilling om at endringer i kjønnsnormer og kjønnsroller skjer gradvis, noe som dermed kan gi et innblikk i hvorfor det er ulikheter innfor samme aldersgruppe.

1.5.5 Giddens rene relasjoner

For å kunne forstå forestillinger om svigermor og svigerfar, må man ha en forståelse av relasjonen mellom svigerbarnet og svigerforeldrene. For å kunne få et bedre innblikk i hvordan svigerrelasjonen utarter seg vil jeg betrakte relasjonen ut i fra begrepet «Rene relasjoner».

Ifølge sosiolog Anthony Giddens (2013) endres nære relasjoner i retning av å bli «rene relasjoner». «Rene relasjoner» refererer til en situasjon der man innleder en sosial relasjon fordi man får noe ut av relasjonen og hvor man fortsetter relasjonen kun hvis begge får utbytte av den (Giddens, 1993:58). Med andre ord er «rene relasjoner» relasjoner som det er lettere å bryte ut av. Ifølge Giddens er det spesielt parforholdet som har endret seg til å bli «rene relasjoner», men han påpeker allikevel at alle nære relasjoner kan være «rene relasjoner», også slektskapsrelasjoner som for eksempel foreldre-barnrelasjonen (1993:96).

For at en relasjon skal være en «ren relasjon», må partene være likeverdige (Giddens, 1993). En voksen-barn-relasjon vil gjerne spesielt i barnets tidlige leveår, være preget av et asymmetrisk maktforhold, selv om det kan virke som at kvaliteten på forholdet har lite å si på omsorgen som blir gitt. Til tross for at kvaliteten på forholdet i en slik relasjon gjerne overskygges av forutbestemte forpliktelser på begge sider, mener Giddens at disse obligasjonene ikke nødvendigvis er så sterke som man gjerne skulle trodd. Han viser her til hvordan betingelsene blir forhandlet mellom steforeldre og stebarn, og at hvor vidt man tar vare på sine aldrende foreldre avhenger av hvor godt forhold man har til dem (1993:97). Ifølge Giddens bør foreldre-barn relasjonen være åpen for å kunne forhandle om ting og barn bør her behandles som vokse. På den måten kan foreldre-barn-relasjonen også være en «ren relasjon», men den vil gjerne være vanskeligere å bryte ut av enn et parforhold (1993:191-192).

1.6. Oppgavens generelle struktur

Det har i dette introduksjonskapittelet blitt gitt en presentasjon av tidligere forskning og av teoretiske perspektiver som vil bli benyttet i analysekapittelet. I kapittel 2, «Metodisk tilnærming», vil jeg gå nærmere inn på valg av metode og gjennomføringen av denne metoden. Jeg vil her blant annet ta for meg etiske og metodiske utfordringer som jeg opplevde i feltet. Jeg vil i kapittel 3, «Å bli en del av en annen familie», se nærmere på hvilke forestillinger som er knyttet til det første møtet og hvordan det oppleves å bli en del av svigerrelasjonen. Alle mine informanter har barn og deres svigerforeldre er derfor også besteforeldre. I kapittel 4, «Svigerforeldre som besteforeldre», vil jeg drøfte hvordan rollen som besteforeldre påvirker forestillingene om svigerforeldre. Det vil i kapittel 5, «Hverdagslivet, media og svigerrelasjonen», bli sett nærmere på hvordan svigerrelasjonen framstilles i et utvalg nettartikler og om forestillingene som presenteres der reflekteres i intervjumaterialet. I kapittel 6, «Avslutning», vil det gis en oppsummering over oppgavens funn, samt forslag til videre forskning.

Kapittel 2: Metodisk tilnærming

Jeg vil i dette kapitlet ta for meg den metodiske tilnærmingen til feltet og hvordan jeg har forholdt meg til etiske og metodiske utfordringer. Kapitlet vil innledes med en begrunnelse av metodevalg. Deretter vil det bli gjort rede for hvordan jeg gikk fram for å innhente informanter. Det vil her også bli gitt en presentasjon av intervjuutvalget, som vil etterfølges av en drøfting av min framgangsmåte i gjennomføringen av intervjuet og arbeidet med transkribering og aidentifisering av intervjuet. Deretter vil jeg diskutere hva det innebærer å intervju om hendelser som ligger tilbake i tid. Kapitlet vil avsluttes ved at jeg tar for meg mediematerialet som jeg har benyttet og hvordan jeg gikk fram for å finne dette.

2.1. Tilgang til feltet og innhenting av informanter

Masteroppgaven vil med unntak av noen medieartikler som vil bli benyttet i kapittel 5, hovedsakelig basere seg på kvalitative forskningsintervjuer. Jeg ønsker som tidligere nevnt å få et innblikk i hvilke forestillinger som finnes om svigerrelasjonen i to ulike generasjoner. Som Steinar Kvale og Svend Brinkmann påpeker, benyttes det kvalitative forskningsintervjuet dersom man ønsker å forstå informantens hverdagsliv ut i fra informantens eget perspektiv (2010:21). Det kvalitative forskningsintervjuet minner om en dagligdags samtale, men skiller seg fra denne ved at den har et bestemt mål om å innhente kunnskap. Det kvalitative forskningsintervjuet gjennomføres gjerne ved hjelp av en intervjuguide, som inneholder spesifikke tema og gjerne forslag til spørsmål (Kvale & Brinkmann, 2010:47).

Den åpne strukturen medfører at man gjennom intervjuet kan være åpen for nye og uventede fenomen, og på den måten innhente omfattende og forutsetningsløse beskrivelser om viktige tema i informantens liv (Kvale & Brinkmann, 2010:50). Ved å benytte det kvalitative forskningsintervjuet kan jeg dermed få et innblikk i hvordan den enkelte forstår og forholder seg til sine svigerforeldre og gjennom dette få et dypere innblikk i hvilke forestillinger som finnes om svigerrelasjonen.

Svigerrelasjonen er et tema som angår store deler av befolkningen noe som medfører at det finnes et stort antall aktuelle informanter. Ettersom temaet ikke omhandler en avgrenset gruppe, finnes det heller ikke et konkret miljø jeg som forsker kan oppsøke. Det vil til tross for det store antallet aktuelle informanter allikevel kunne være vanskelig å finne de aktuelle informantene. For å innhente informanter ønsket jeg å benytte venner- og bekjentskapsnettverk, samt mamma- og familie-forum som foreldre.no og babyverden.no. På flere mamma- og familie-forum, finnes det et stort antall forumtråder hvor svigerrelasjonen diskuteres. Forumdeltagernes store interesse for temaet indikerte at foraene kunne være gode arenaer for innhenting av informanter. Men det viste seg at de fleste av foraene hadde regler med spesifikt forbud om å benytte forumet til å innhente informanter til blant annet forskningsprosjekter. Jeg endte derfor hovedsakelig med å benytte venn- og bekjentskapsnettverk til å innhente informanter.

Å benytte venne- og bekjentskapsnettverk kan være en fin måte å komme i kontakt med aktuelle informanter. En felles venn eller bekjent vil gjerne medføre at jeg som forsker ikke fremstår like fremmed som dersom det hadde blitt hengt opp en lapp på butikken. Terskelen for å si ja blir gjerne lavere, noe som kan gjøre at det blir lettere å få informanter. I og med at jeg var opptatt av om det fantes forskjeller i forestillingene hos to ulike generasjoner, ønsket jeg å få informanter som var fordelt likt mellom aldersgruppene 25-35 og 50-60. Ettersom jeg blant annet ville se på hvordan svigerforeldre ble framstilt som besteforeldre stilte jeg som krav at informantene skulle ha barn. Informanten måtte også være i et langvarig forhold slik at de hadde fått innledet en relasjon til svigerforeldrene.

Det ble derfor en utfordring å få informanter i den yngre gruppen. Det oppstod også noen vanskeligheter med å få informanter i den eldre aldersgruppen. For å få flere informanter benyttet jeg snøball metoden. Snøballmetoden innebærer at man spør informanten om han/hun kjenner noen og på den måten får man flere informanter (Thagaard 2009:56). Til sammen har jeg ti informanter, og de fleste er to eller tre ledd ute i min venne- og bekjentskapskrets.

2.2. Det informerte samtykket

I forskningsetiske retningslinjer som er utarbeidet for å kunne hjelpe og veilede forskere og forskningssamfunnet i å reflektere over og utføre avgjørelser i forhold til etiske utfordringer, påpekes det at det i forskningsprosjekter som omhandler mennesker skal innhentes et fritt og informert samtykke før prosjektstart (Forskningsetiske retningslinjer, pkt. 9). Et fritt og informert samtykke innebærer at vedkommende har blitt informert om sin deltagelse i prosjektet og har gitt sitt samtykke til å delta uten ytterligere press. Som filosofen Hallvard J. Fossheim (2009) påpeker i nettartikkelen «Informert samtykke», kan forskerrollen gi en autoritet som kan medføre at potensielle informanter gjerne sier ja til å delta selv om de egentlig ikke ønsker det. For å unngå at forskerrollens autoritet påvirket informantens avgjørelse om å delta, ble førstegangskontakten innledet av en felles venn eller bekjent i stedet for av meg selv.

Ved å benytte venne- og bekjentskapsnettverk til å innhente informanter, kan man som folkloristen Bente G. Alver og sosiologen Ørjar Øyen påpeker i boken *Forskeretikk i forskerhverdagen*, risikere at valgfriheten til å delta innskrenkes av lojalitet ovenfor felles vennen eller bekjent (1997:131). Ettersom at jeg benyttet en felles venn eller bekjent til å innlede førstegangskontakt, kunne det tenkes at den aktuelle informanten ville føle press til å delta på grunn av lojalitet overfor vennen. For å unngå dette ba jeg den felles vennen eller bekjente om å informere om prosjektet og å be den potensielle informanten ta kontakt med meg dersom de var interessert i å delta. På den måten unngikk jeg at vedkommende svarte direkte til mellomledet, samtidig som jeg ikke tok direkte kontakt. Informasjonen ble hovedsakelig gitt av mellomledet i et informasjonsbrev. I noen av tilfellene ble informasjonen gitt muntlig og informasjonsbrevet ble sendt til informanten etter at de hadde vist interesse for prosjektet (se appendiks 1).

Hvorvidt informantene følte seg presset til å delta er ikke alltid like enkelt å kontrollere. Som nevnt kan det til tross for at det ikke utøves noe direkte press ovenfor informanten allikevel tenkes at vedkommende følte noe press til å delta ved at det var en venn/bekjent som informerte om prosjektet. Før det ene intervjuet uttrykte for eksempel en av informantene at man måtte jo nesten si ja når en så hyggelig person som den felles bekjente tok kontakt i forbindelse med prosjektet. Da jeg etterpå understreket at det var helt frivillig å delta, lo

vedkommende litt og sa at hun var helt frivillig med og at det ikke var noe problem. Det kan her tenkes at vedkommende ikke hadde noe imot å delta, men at hun gjerne ikke hadde meldt seg til å delta dersom det ikke hadde vært en venn eller bekjent som hadde tatt første kontakten. Jeg fikk derimot inntrykk av at informantene mine generelt ikke følte seg presset til å delta og at deltagelsen var frivillig.

2.3. Informering av tredjeperson

I intervjuene ble det også nevnt episoder som omhandlet egne foreldre, svigerforeldre, ektefelle eller samboer, egne barn, svigerinner og svogere, egne eller partnerens besteforeldre med mer. Personvernloven (2013) § 8 viser til at man i utgangspunktet skal innhente samtykke fra vedkommende dersom man samler inne personopplysninger om vedkommende. Dette samtykket skal ifølge personvernloven (2013) § 2 være et frivillig og registrert samtykke. Personopplysninger innebærer her opplysninger som direkte eller indirekte kan føres tilbake til den enkelte. Ved at intervjuene om svigerrelasjonen omhandler en familierelasjon vil tredjepersonene som nevnes i intervjuet gjerne være nært knyttet til informanten. Den nære relasjonen til informanten sammen med enkelte spesifikke hendelser kan dermed medføre at personen blir indirekte identifiserbar.

Dersom jeg skulle ha sendt ut informasjonsbrev til alle tredjepersonene som ble omtalt i intervjuet vil det blitt svært tidkrevende og nærmest umulig å gjennomføre. Jeg valgte derfor å ta utgangspunkt i et råd jeg fikk fra Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD) om å be informanten om å informere tredjeperson og gi en tilbakemelding til meg dersom tredjepersonen ga uttrykk for protest over å bli omtalt i prosjektet. Selv når jeg fulgte rådet til NSD vil det være svært tidkrevende å informere alle tredjepersonene som omtales. Ettersom partner og svigerforeldre var dem av tredjepersonene som gjerne ble omtalt mest i intervjuet, valgte jeg derfor å be informanten om å kun informere ektefelle/ samboer og svigerforeldrene.

2.4. Informantutvalget

For å få et innblikk i informantens forestillinger om svigerrelasjonen var det viktig at informanten hadde en etablert relasjon til sine svigerforeldre. Jeg satt derfor som et

utvalgskriterium at informanten måtte være i et langvarig forhold. Ettersom jeg som tidligere nevnt ønsket å få et innblikk i informantens forestillinger om svigerforeldrene som besteforeldre satt jeg som utvalgskriterium at informantene måtte ha barn. Jeg ønsket også som nevnt å få et innblikk i om det fantes ulikheter i hvilke forestilling kvinner og menn hadde om svigerrelasjonen og ønsket derfor at informantene skulle være fordelt likt mellom kjønnene. Om svigerforeldrene var i live eller ikke, kan ha en innvirkning på hvilke forestillinger som kommer til uttrykk, og jeg ønsket i utgangspunktet at informantene skulle ha svigerforeldre som var i live.

Det er omtrent en generasjon mellom aldersgruppen 25-35 og 50-60 og ved å velge disse to aldersgruppen ville jeg kunne få et innblikk i om relasjonen artet seg ulikt i to generasjoner. I aldersgruppen 25-35 stifter mange familie, noe som gjør at det gjerne er lettere å finne informanter i denne aldersgruppen enn i en yngre. Samtidig er det fremdeles en sjanse for at man i aldersgruppen 50-60 enda har svigerforeldre i livet. Men det viste seg vanskelig å finne informanter i den eldre gruppen som hadde begge svigerforeldrene i live, og jeg gikk derfor bort fra at de måtte ha begge svigerforeldrene i live.

Begrepet sviger- omfatter, ifølge Store norske leksikon, familierelasjoner som innledes ved giftemål (Ericsson, 2012). Det er i dag blitt vanligere med samboerskap og det er ikke uvanlig at enkelte ikke gifter seg, men forblir samboere resten av livet. Jeg har av den grunn valgt å benytte begrepet sviger- også der partene er samboere og jeg har derfor ikke satt noe krav om at informanten måtte være gift.

Forestillingen rundt svigerrelasjonen kan gjerne framtre annerledes i by og tettsted enn for eksempel på landsbygda. Jeg valgte derfor å avgrense til å intervju personer som bor i by og tettsted. Informantene er fra tre større byer i Norge, og fra tettsteder i nærheten av disse byene. Av de ti informantene var fire i den yngre aldersgruppen og seks i den eldre aldersgruppen. Informantene i de to gruppene er fordelt likt i forhold til kjønn. Alle informantene var gift, med unntak av to som var samboere. Alle informantene hadde høyere utdanning. Av informantene hadde de kvinnelige informantene utdanning innenfor helse, omsorg og utdanning, mens de mannlige informantene med unntak av én informant, hadde

utdanning innenfor realfag og økonomi. Denne ene informanten hadde utdanning innenfor samfunnsvitenskapelige/ humanistiske fag.

Ved at mine informanter har flere likheter med hverandre vil det kunne sette begrensninger på materialet mitt. Intervjumaterialet vil derfor ikke være representativt. I kvalitativ forskning har man gjerne få informanter (Alver & Øyen, 1997:130). Dersom antallet av variabler blir for stort vil det dermed kunne være vanskelig å trekke noen konklusjon ut av materialet. Ved at informantene mine har flere fellestrekk kan det dermed være lettere å trekke slutninger ut fra materialet.

Hvorvidt informanten har svigerforeldrene i live og hvor vedkommende bor i forhold til egne foreldre og svigerforeldre kan påvirke hvilke forestillinger som kommer til uttrykk. Under gis en oversikt over om informanten har svigerforeldre som er i live og hvor informantene bor i forhold til egne foreldre og svigerforeldre. For at det skal være mer oversiktlig har jeg valgt å lage tabeller for hver generasjon.

Tabell 1: *Hvor informantene i den yngre aldersgruppen bor i forhold til svigerforeldre og egne foreldre*

Kjønn:	Både svigerforeldre og egne foreldre i samme by	Verken svigerforeldre eller egne foreldre i samme by	Svigerforeldre i samme by	Egne foreldre i samme by
Kvinner	0	0	1	1
Menn	0	0	2	0

Tabell 2: *Hvor informantene i den eldre aldersgruppen bor i forhold til svigerforeldre og egne foreldre*

Kjønn:	Både svigerforeldre og egne foreldre i samme by	Verken svigerforeldre eller egne foreldre i samme by	Svigerforeldre i samme by	Egne foreldre i samme by
Kvinner	1	1*	1	0
Menn	0	2	1	0

* Bodde tidligere i samme by som svigerforeldrene

Tabell 3: *Om informantene i den eldre aldersgruppen har svigerforeldre i live*

Kjønn:	Både svigerfar og svigermor i live	Bare svigermor i live	Bare svigerfar i live	Verken svigerfar eller svigermor i live
Kvinner	1	1	0	1
Menn	0	3	0	0

Tabell 4: *Om informantene i den yngre aldersgruppen har svigerforeldre i live*

Kjønn:	Både svigerfar og svigermor i live	Bare svigermor i live	Bare svigerfar i live	Verken svigerfar eller svigermor i live
Kvinner	2	0	0	0
Menn	2	0	0	0

2.5. Den private sfære og intervjustrategi

Som Kvale og Brinkmann påpeker, er det en fin balanse mellom å, på den ene siden, ønske å innhente kunnskap og, på den andre siden, respekt for informantens integritet (2010:35). I følge personopplysningsloven §2, nr. 8, defineres sensitive opplysninger som opplysninger

som omhandler rase, politisk og religiøs oppfatning, straffbare forhold og helse og seksuelle vaner. Svigerrelasjonen regnes altså ikke som et sensitivt tema. Det kan allikevel argumenteres for at temaet er senestivt, ettersom det omfatter familierelasjoner og at det dermed ligger nært opp til den private sfære. I flere av mine intervju opplevde jeg at informanten fortalte om hendelser som omhandlet tema som, ifølge personvernopplysningsloven anses som sensitive. Svigerrelasjonen er også en relasjon som gjerne fremstilles som konfliktfylt. Det var dermed en mulighet for at jeg under intervjuet kunne komme inn på hendelser som informanten gjerne selv oppfattet som privat og muligens sensitivt.

Før intervjuet valgte jeg å påpekte ovenfor informanten at det var helt i orden dersom det var noen av spørsmålene som informanten ikke ønsket å svare på. Å påpeke dette ble en måte å vise respekt og forståelse ovenfor informanten og han/hennes private rom. Som Kvale og Brinkmann, påpeker er det kvalitative intervjuet preget av en asymmetrisk maktbalanse hvor forskeren hovedsakelig er den som spør og den som styrer samtalen (2010:52). For å utjevne maktbalansen til en viss grad og å oppnå tillit, kan det være nyttig å bruke seg selv og ens egne erfaringer i intervjuet. Ved at min samboer og mine svigerforeldre har en tydelig relasjon til meg vil det være vanskelig for meg å kunne aidentifisere dem, og dette satte begrensinger for min mulighet for å bruke meg selv og mine egne erfaringer rundt temaet i intervjusituasjonen. Å gå fram på den forsiktige måten ble dermed en annen framgangsmåte for å etablere tillit til informanten.

Kunnskapen som innhentes under intervjuet er som Alver og Øyen påpeker, skapt i en interaksjon mellom forsker og informant. Nærheten, forståelse og empati ovenfor informanten og den tilliten som her skapes er grunnleggende for å få den forståelsen som den kvalitative metoden vektlegger. Man kan dermed risikere at relasjonen mellom informant og forsker i enkelte deler av feltarbeidet nærmer seg en vennerelasjon (1997: 130-132). Forskeren må kunne etablere avstand til feltet for å kunne skape distanse til feltet, men man kan fremdeles oppleve at informanten oppfatter forskeren som venn (Alver & Øyen 1997:132). Å tydeliggjøre før intervjuet at det var helt i orden om vedkommende ikke ville svare på enkelte av spørsmålene, ble her også en måte å understreke min rolle som forsker samtidig som jeg etablerte tillit til informanten.

I det første intervjuet var jeg litt for påpasselig med å vise respekt ovenfor informanten. Min respekt ovenfor informantens privatliv medførte at jeg unngikk enkelte spørsmål som jeg hadde en forestilling om kunne oppfattes som nærgående. Jeg var redd for at informanten ville føle ubehag og at det dermed kunne påvirke tillitsforholdet mellom informanten og meg. Da jeg etter intervjuet spurte informanten om hvordan han synes det var å bli intervjuet, ga han uttrykk for at han synes det var rart at jeg ikke hadde spurt om svigerfars andre kone. Dette var et tema som jeg hadde vært litt redd for å gå inn på fordi jeg fryktet at det skulle være for nærgående. Da vi skrudde på båndopptakeren igjen og snakket om svigerfars kone viste det seg å gi en dypere forståelse av relasjonen som jeg ikke hadde fått dersom jeg ikke hadde spurt.

Min litt for forsiktige framturen på det første intervjuet skyldes blant annet at jeg var ganske ny i bruken av det kvalitative forskningsintervjuet, ettersom jeg kun hadde gjennomført ett kvalitativt forskningsintervju før. Etter erfaringen med det første intervjuet fant jeg ut at man risikerer å gå glipp av viktig informasjon dersom man ikke våger å spørre. Hva man anser som det private rom kan som Alver og Øyen påpeker, variere fra person til person (1997:35). Som jeg opplevde i dette intervjuet kan informantene og jeg ha ulike oppfatninger av hva som er privat og hva som oppleves som ubehagelig å snakke om. Jeg valgte derfor i de andre intervjuene å spørre om ting jeg lurte på, til tross for at jeg selv anså disse tingene som en del av den private sfære.

2.6. Transkribering og aidentifisering

Etter intervjuet var gjennomført, ble det transkribert. Det transkriberte intervjuet ble deretter sendt til informantene slik at vedkommende kunne se igjennom det og gi beskjed dersom det var noe de ikke ville jeg skulle bruke av det nedskrevne intervjuet. I det transkriberte intervjuet hadde jeg markert latter, pauser, fyllord som «på en måte», «sant», «liksom» og lignende. Vedlagt med det transkriberte intervjuet la jeg ved et følgebrev, hvor jeg forklarte om måten jeg hadde transkribert på, slik at den muntlige formen ikke skulle gjøre at vedkommende følte seg dum eller lignende. Vedkommende skrev deretter under på at de hadde godkjent intervjuet.

Mens jeg transkriberte aidentifiserte jeg intervjuet. Aidentifisering innebærer at opplysningene blir indirekte identifiserbare ved hjelp av et løpenummer eller en annen opplysning som peker tilbake til vedkommende. Begrepet anonymisering innebærer derimot at opplysningene ikke kan spores tilbake til den enkelte (Langtvedt, 2009). I dagligtalen benyttes derimot begrepet anonymisering både om aidentifisering og anonymisering. Jeg valgte av den grunn å benytte begrepet anonymisering i informasjonsbrevet.

Formålet med anonymisering og aidentifisering er å beskytte informantens privatliv (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2013). Informanten har som forskningsetiske retningslinjer (punkt 14) påpeker, rett på at all informasjon om personlige forhold behandles konfidensielt. Kravet om konfidensialitet er nært sammenbundet med retten til å vern om integritet og det private rom. Det blir dermed spesielt viktig i prosjektet mitt ettersom temaet svigerrelasjonen gjerne anses som å være nært knyttet opp mot det private rom.

Informanten blir i oppgaven aidentifisert ved at informanten og tredje personer gis fiktive navn. Stedsnavn som ble nevnt under intervjuet har blitt fjernet. Jeg har også tatt bort eksakt alder og årstall som har blitt nevnt og erstattet det med å skrive henholdsvis slutten, midten, starten av det nevnte tiåret, for eksempel slutten av 1980-tallet og midten av 20-årene. I enkelte av intervjuene fra den yngre aldersgruppen, ble det oppgitt eksakt alder på barn. I disse tilfellene har jeg valgt å benytte, tidlig- midten og slutten av barnehagealder for å uttrykke en cirka alder på barnet. Når det gjelder yrke, har jeg i de sammenhengene der yrkestypen har betydning for intervjuet tatt med yrkesgruppe eller andre elementer ved yrket som har relevans for utsagnets mening. Dersom det ikke har hatt relevans, har jeg kun omtalt det som yrke.

I et av intervjuene ble svigerforeldrenes alkoholvaner omtalt. Selv om det av informanten ble gitt uttrykk for at de ikke hadde noe alkoholproblem, valgte jeg for å beskytte informanten og tredje personer, å unngå å knytte denne hendelsen opp mot en spesifikk informant. Når jeg i oppgaven omtaler denne hendelsen, benytter jeg bare betegnelsen «informant». To av mine

informanter var gift med hverandre. De to ble intervjuet hver for seg og det var ikke noen spesifikke omstendigheter som gjorde at det var nødvendig for konteksten å oppgi at de var gift med hverandre. Ved å tematisere at de to var gift ville det kunne være lettere å gjenkjenne de to informantene. Jeg valgte derfor å analysere de to intervjuene som to selvstendige informanter.

2.8. Intervju om hendelser fra fortiden

Det er viktig å være klar over at gjengivelsen av enkelte episoder er informantens tolkning av en spesifikt hendelse og ikke en objektiv gjengivelse av situasjonen. Hvordan man opplever en bestemt situasjon avhenger av den enkeltes bakgrunn, verdier og lignende, og en hendelse kan derfor oppleves annerledes av ulike personer.

I tillegg omtaler flere av intervjuene hendelser som fant sted for flere år siden. I intervjuene med informantene fra den eldste aldersgruppen omtales gjerne hendelser som fant sted for over 30 år siden. Som folklorist Birgit H. Johnsen påpeker i artikkelen «Kvinnens beretninger – kvinnens virkelighet. Om forholdet mellom solidarisk og kritisk analyse» omtolkes fortiden i stor grad ut i fra nåtidens forutsetninger angående tema som omhandler holdninger og opplevelser (1992: 38). Det er her viktig å være bevisst på at hendelsen som omtales ikke nødvendigvis gir et nøyaktig bilde på hvordan det var før og hvordan informanten opplevde situasjonen da, men i like stor grad gir et bilde av hvordan informanten oppfatter situasjonen ut i fra informantens situasjon i dag, med det som det innebærer av selektive utvalg og omformuleringer som er skjedd over tid.

2.9. Mediemateriale

Svigerrelasjonen er en relasjon som er blitt tematisert mye i blant annet media og jeg vil derfor som tidligere nevnt i kapittel 5 ta for meg tema som går igjen i et utvalg nettartikler og se disse opp mot intervjumaterialet. Jeg valgte å ta utgangspunkt i nettartikler fordi disse er lett tilgjengelig og derfor når en stor andel mennesker. Jeg fant fram til artiklene ved å benytte søkeordene «svigermor», «svigerfar» og «svigerforeldre».

Utvalget av nettartikler består av til sammen ti nettartikler som er hentet fra *kk.no*, *foreldre.no*, *Kvinneguiden (klikk.no/kvinneguiden)*, *dagbladet.no* og *nrk.no*. Det ble valgt nettartikler fra disse nettstedene fordi det er nettsteder som hovedsakelig har ulike målgrupper. Ved å se på deres nettartikler fikk jeg et innblikk i hvordan temaet ble fremstilt på en offentlig arena. Mediematerialet mitt består kun av tradisjonelle media og jeg tar ikke for meg sosiale media. Enkelte av nettartiklene hadde kommentarfelt. Ettersom det var få av nettartiklene som hadde kommentarfelt, valgte jeg å ikke ta kommentarfeltene med i analysen.

Kapittel 3: Å bli en del av en annen familie

Jeg vil i dette kapittelet se nærmere på forstillinger om svigerbarnas tilknytning til svigerfamilien og hvordan det kan oppleves å komme inn i en annen familie. Svigerrelasjonen er en familierelasjon som inngås i voksen alder, og det kan tenkes at denne er løsere og mer flyktig enn en barn-foreldre-relasjon. Jeg vil i dette kapittelet se svigerrelasjonen opp mot Giddens (1993) begrep «rene relasjoner» (se kapittel 1).

Jeg vil her ta utgangspunkt i problemstillingen: Hvordan oppleves det å bli en del av svigerfamilien og hvordan forholder kvinner og menn i de to utvalgte aldersgruppene seg til sin svigerfamilie?

Jeg vil først se nærmere på hvordan informantene erfarte det første møtet med svigerforeldrene. Deretter vil jeg se på hvordan informantene opplever det å være en del av svigerfamilien. Tilslutt vil jeg drøfte hvordan svigerbarns opplevelse av tilknytning til svigerfamilien påvirker kontakten mellom svigerbarna og svigerfamilien.

3.1 Å komme inn i en ny familie

Svigerrelasjonen innledes med et første møte. Dette er et møte de fleste av mine informanter husker. For Charlotte som tilhører den yngre aldersgruppen, ble frykten for å bli sammenlignet med en tidligere kjæreste og engstelsen for ikke å bli oppfattet som god nok, noe som medførte at hun vegret seg for å møte svigerforeldrene. Frykten for å møte svigerforeldrene viser at dette er et møte som også skiller seg fra andre første møter. Det at man er redd for å bli sammenlignet med tidligere kjæresten, understreker møtet som en innvielse i en ny familie og omfatter en forståelse av at forholdet til kjærestens foreldre vil kunne utvikle seg til en familierelasjon. Dette er også noe som kommer til uttrykk hos andre av de yngre informantene.

Ragnhild som tilhører den eldre aldersgruppen, møtte svigerforeldrene før hun og hennes nåværende ektemann ble kjærester. Hun beskriver møtet med svigerforeldrene slik: «Akkurat selve møtet var ikke så voldsomt, siden det var foreldrene til en kamerat. For vi var bare venner da. Da blir ting litt annerledes.» (I4:1). Ordet «voldsomt» gir assosiasjoner til noe som oppleves som merkbart og gjerne av betydning. Ved at det poengteres at de bare var venner da hun møtte svigerforeldrene og at møtet derfor ikke opplevdes som «voldsomt», skapes det et bilde av at det er forventningene om en familierelasjon som gjør at det første møtet oppleves som betydningsfullt. Forestillingen om at første møte anses som viktig fordi relasjonen gjerne vil kunne utvikle seg til en familierelasjon, blir dermed også reflektert blant de eldre informantene og forestillingen går dermed på tvers av de to aldersgruppene. De mannlige informantene gir også uttrykk for den samme forestillingen, og denne forestillingen er hos mine informanter noe som også går på tvers av kjønnene.

Hvordan partneren forholder seg til at kjæresten skal møte foreldrene, kan også si noe om hvordan man forestiller seg at de potensielle svigerforeldrene opplever møtet. Etter at Charlotte hadde møtt svigerforeldrene, fant hun ut at hun var den første kjæresten som hennes nåværende samboer tok med hjem. Ifølge Charlotte, hadde kjæresten stor respekt for foreldrene og han ville derfor ikke ville ta med noen hjem før han var sikker på at det ville bli et varig forhold. Charlotte tror at dette også kan være noe av grunnen til at det tok så lang tid før hun møtte svigerforeldrene. Ved at dette begrunnes med at partneren hadde respekt ovenfor egne foreldre, kan det tolkes som at det første møtet sees på som en innvielse i svigerfamilien av svigerforeldrene og at det derfor også for dem anses som et viktig møte.

Dette er også noe man finner igjen hos en av de kvinnelige informantene i den eldre generasjonen. Turid som er i midten av 50-årene, forteller at hun ikke følte seg så veldig velkommen på det første møtet. Ifølge Turid var grunnen til den kjølige velkomsten at hennes nåværende mann tidligere hadde tatt med flere jenter hjem og at svigerforeldrene nå ville være sikker på at forholdet ville vare. Dersom man anser det første møtet som en innvielse i familien, vil det være anstrengende å gjentatte ganger måtte forholde seg til nye personer. Svigerforeldrenes misnøye over at sønnen tok mange jenter med hjem, kan dermed tolkes som at dette også for svigerforeldrene anses som en slags type innvielse inn i familien og at det derfor er et møte som de anser som viktig. Det at både unge Charlotte og eldre Turid gir

uttrykk for at første møte med kjærestens foreldre er viktig kan vise at forestillingen går på tvers av generasjonene i mitt informantutvalg.

Hvilke forestillinger man har til svigermor og svigerfar kan påvirke forventningene man har til møtet med de to svigerforeldrene. På spørsmålet om det var én av dem hun synes var skumlere å møte enn den andre, forteller Charlotte at hun synes det var skumlest å møte svigermor, som hun mente hadde flest forventninger til en kommende svigerdatter. Charlottes forestilling om svigermor, kan på den ene siden skyldes hennes tidligere negative erfaringer. På den andre siden kan det også være at den negative stereotypen om svigermor er med på å påvirke Charlottes forventninger til svigermor, og at de negative stereotypene kan ha en innvirkning på måten man forholder seg til det første møtet. Ifølge Sæter framstilles svigermor i populærkulturen og folkekulturen ofte som herskende og dominerende (2010).

De fleste av min informantene trekker ikke fram en av svigerforeldrene som mer skremmende eller som viktigere å gjøre et godt førsteinntrykk på enn den andre. Dette kan på den ene siden skyldes at de negative stereotypene om svigermor ikke nødvendigvis påvirker møtet i så stor grad. På den andre siden kan det være at man gjerne forventer å møte svigerforeldrene sammen og at fokuset derfor er på møtet av svigerfamilien i seg selv og ikke bare svigermor.

3.2 Å være en del av svigerfamilien

Når man først har innledet en relasjon til svigerforeldrene og svigerfamilien, vil man også få et nærmere innblikk i hvilke forestillinger, gjøremåter og tradisjoner som er gjeldende i akkurat denne familien. Man vil kunne oppleve at ting gjøres på andre måter enn det man er vant til og som man blir nødt til å forholde seg til. Et eksempel på dette er julefeiring, som er en tid som for de fleste preges av tradisjon og samvær med familien. Selv om de fleste av informantene påpekte at de var oppvokst med mange av de samme juletradisjonene som svigerfamilien, opplevde allikevel flere av informantene at julen var en tid hvor forskjeller i familietradisjoner ble tydeligere.

Blant den yngre aldersgruppen var det hovedsakelig savn av julematen som ble trukket fram. Lars som tilhører den yngre aldersgruppen, bor i samme by som svigerforeldrene og har egne foreldre i en annen by. Konen til Lars jobber turnus og det er derfor vanskelig for dem å reise til hans familie i julen, noe som gjør at det først og fremst er juletradisjonene i hennes familie de følger. Selv om Lars liker maten svigerforeldrene serverer, savner han lukten av kalkun og brun saus som er den julematen han selv er vokst opp med. Ifølge Lars savner han først og fremst å feire jul med sin egen familie. Den ulike julematen blir noe som markerer forskjeller mellom de to familienes julefeiring og kan være med på å forsterke savnet av egen familie.

Savnet av en bestemt type julemat var ikke noe den eldre informantgruppen ga særlig uttrykk for, men Helge, fra den eldre aldersgruppen, opplevde også savn av egne juletradisjoner. Han var oppvokst i et kristent hjem og var vant med at de leste juleevangeliet og gikk rundt juletreet. Dette var ikke noe hans svigerfamilie pleide å gjøre, og selv om julefeiringen til svigerfamilien ellers var relativt lik det han var vant til, savner han juleevangeliet og å gå rundt juletreet. Helge er selv ikke kristen og det er derfor ikke religion som er grunnen til at han savner disse tradisjonene. Selv om savnet av juletradisjonen ikke knyttes direkte til savnet av familien, er juletradisjon noe som gjerne gjentas gjennom hele oppveksten. Til tross for at julen ellers oppleves som relativt lik, blir allikevel fraværet av enkelte familietradisjoner med på å markere avstand fra egen familie.

De fleste av informantene opplevde ikke direkte ubehag i møtet med andre juletradisjoner, men uttrykte heller et savn ovenfor egne juletradisjoner. Det var derimot en av informantene som opplevde svigerfamiliens alkoholvaner i høytidene som ubehagelig. Svigerfamilien har, ifølge informanten, ikke et alkoholproblem og ubehaget skyldes at vedkommende vokste opp med et ganske strengt forhold til alkohol og at vedkommende derfor ikke er vant med det hjemmefra. Dette kan tolkes som at hva man er vant til spiller inn på hvordan man opplever enkelte sider av den nye familiekulturen til svigerfamilien. Det at informanten velger å framstille det på denne måten, kan derimot også skyldes at vedkommende ikke ønsker å henge ut svigerforeldrene. Uavhengig av dette, blir allikevel ulikt forhold til alkohol framstilt som noe som skaper ubehag. Hvorvidt man opplever det som ubehagelig påvirkes også av at det er barn til stede. Ved at det henvises til at vedkommende som barn ikke var vant med at

foreldrene drakk mye alkohol i høytidene, blir det faktum at det er en familiesammenkomst med barn tilstede, noe som er med på å gjøre at det oppleves som spesielt ubehagelig.

Det er ikke bare i forbindelse med høytider og tradisjoner at man kan finne ulikheter i væremåter og handlingsmønster. Turid som ikke var vant med voldsomme diskusjoner, opplevde svigerfamiliens høylytte diskusjoner som skremmende i starten. Etter hvert som hun ble bedre kjent med dem, lærte hun at det bare var slik de kommuniserte. Grunnen til at det oppleves som ubehagelig er altså ifølge informanten fordi hun ikke var «vant til det».

Hvilken klassemessig bakgrunn man opplever at man har kan også spille inn på hvordan man opplever væremåten til svigerfamilien. I følge Kari opplevde hun i starten søndagsmiddagene hos svigerforeldrene som ubehagelig fordi de hadde så mye sølv og så mange fine ting. Mens Kari kom fra en arbeiderfamilie, kom kjæresten fra en rik familie og de mange fine tingene ble et uttrykk for forskjellene mellom Karis og mannens oppvekst. Det ble noe som gjorde at hun følte seg ukomfortabel og at hun følte at hun ikke passet inn. På samme måte som hos Turid, forteller Kari at denne følelsen forsvant etterhvert, men i motsetning til Turid fortelles det ikke om at hun ble vant med det. Grunnen som gis for at denne følelsen forsvant, var at hun fikk barn og at fokuset ble flyttet over på dem.

Svigerfamiliens nære forhold innad kan også oppfattes som noe positivt og noe man savner i egen oppvekstfamilie. Charlotte som kommer fra en familie med noe distanserte foreldre, opplevde det som veldig positivt at svigerfamilien kunne sette seg ned prate mens de så en film sammen. Det at Charlotte påpeker kontrasten mellom sin oppvekstfamilie og svigerfamilien, kan tolkes som at samvær representerer noe hun selv savner i sin egen familie og at hun derfor opplever det som ekstra positivt.

Hvorvidt man opplever at man er like eller ulike fra svigerforeldrene, kan også bidra til hvordan man opplever å være en del av svigerfamilien. Hos både Terje og Camilla gis det uttrykk for at de har like verdier og like holdninger som svigerforeldrene og at dette har spilt inn positivt på relasjonen. Ifølge Camilla kan det å ha like verdier være en fordel. Hun

påpeker ikke hva det kan være en fordel for, men ved at svigerrelasjonen blant annet i media og populærkulturen har fått et negativt rykte, kan Camillas utsagn tolkes som at like verdier er en fordel for å unngå konflikter. Terje som også har et godt forhold med spesielt svigermor, mener at grunnen til dette er at de tenker litt likt. Det at både Terje og Camilla påpeker likhet i verdier som noe positivt, viser at dette er en forestilling som i dette materialet går på tvers av kjønn og generasjon.

3.3 Båndene til svigerforeldrene

Det vil her bli sett nærmere på hvordan svigerbarns opplevelse av tilknytning til svigerfamilien påvirker kontakten mellom svigerbarna og svigerfamilien. Hos flere av informantene i begge aldersgruppene ble det fortalt at det var ektefellen som hovedsakelig holdt kontakten med sin oppvekstfamilie. Hos de yngre informantene forklares det med at partner generelt har mye kontakt med foreldrene og at det derfor har blitt vedkommende som har tatt seg av kontakten. Petter som tilhører den yngre aldersgruppen forklarer det ved å vise til foreldre-barnrelasjonen:

Petter: Nei, men det er klart, jeg tror nok at vi har fortsatt et mor-datter-, far-datter-forhold som er sterkere enn svigersønn-forholdet. Min samboer er veldig tett knyttet opp mot, spesielt faren sin. Så de ringes ofte. De snakker sikkert hver andre dag eller hver tredje dag og legger planer (I8:2).

Ved å sette svigerrelasjonen opp mot foreldre-barn-relasjonen der foreldre-barnrelasjonen framstilles som nærere, framstilles svigerrelasjonen som en mer perifer familierelasjon enn foreldre-barnrelasjonen. Petters bruker ordene «fortsatt» og «sterkere», noe som kan forstås som en henvisning til det båndet som etableres mellom barn og foreldre i barnets tidlige alder. Det kan dermed tolkes som at det er mangelen på dette båndet som gjør at relasjonen mellom foreldre og barn er nærere.

Hos den eldre generasjonen er det ingen av informantene som forklarer at det er ektefellen som tar kontakt ut i fra at ektefellen har et spesielt nært forhold. Helge vektlegger at svigerforeldrene er konens foreldre, på samme måte som hennes venner er hennes og at relasjonen derfor går mest gjennom henne, på samme måte som at relasjonen til hans familie går mest gjennom han. Båndet mellom barn og foreldre som etableres når barnet er ungt er

dermed med på å gjøre at foreldre-barnrelasjonen anses som tettere enn svigerrelasjonen, uten at dette forholdet trenger å være spesielt nært i seg selv. Til tross for at den eldre generasjonen ikke forutsetter at foreldre-barn relasjonen trenger å være spesielt nær i seg selv, gir informantene i begge aldersgruppene uttrykk for en forståelse av at foreldre-barnrelasjonen generelt er en tettere relasjon enn svigerrelasjonen. Informantene i de to aldersgruppene deler dermed den samme grunntanken og forskjellen mellom de to gruppene kan dermed være et uttrykk for enkelte individuelle forskjeller.

Det ble både hos de kvinnelige og mannlige informantene fortalt om at det hovedsakelig var partneren som holdt kontakt med sine egne foreldre. Det var derimot kun de kvinnelige informantene som fortalte at de ba partner om å ringe og invitere hans foreldre eller om å spørre dem om noe. Ifølge Turid er det hennes mann som mest holder kontakt med sin familie. På spørsmålet om hvem som har ringt svigerforeldrene for å be om hjelp, svarer hun at det er begge to, men at det stort sett er hun som har bedt ham om å ringe sine foreldre. Selv om ektemannen er den som tar kontakt, er allikevel kvinnen indirekte med på å opprettholde kontakten.

I artikkel «Men and their mothers» viser den amerikanske familiesosiologen Rose Fischer hvordan menns relasjon til egen familie og spesielt moren endres etter at man får barn (1983). Ifølge Fischer endres det ved at kontakten til egen familie oftere går gjennom konen når man har barn enn det gjør dersom man ikke har barn. Fischer viser i starten av artikkelen også til andre studier som viser til at kvinner er dem som opprettholder kontakten med både sine egne og mannens slektninger, men peker på at det også finnes forskning som viser til at menn også opprettholder kontakt med egen familie (Fischer 1983:187). Dette har også blitt tematisert i Norge. Pedagogene Oddbjørn Evenshaug, Dag Hallen og Finn Hjordemaal gjennomførte i 2002 i samarbeid med Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD) en spørreundersøkelse med personer bosatt i Norge i alderen 18-79 år, som blant annet omhandlet forholdet mellom besteforeldre og barnebarn (2004:12-13). I følge forskerne var det mormor som hadde mest kontakt med barnebarna og at dette kan skyldes at kvinner gjerne er den som opprettholder kontakten mellom generasjonene. De henviser her til slektsbevaringsteorien som innebærer en forståelse av at kvinner læres opp til å involvere seg mer i familierelasjonen enn menn og at kvinner blir betraktet som den ansvarlige for å

opprettholde kontakten mellom generasjonene (Evenshaug, Hallen & Hjordemaal, 2004:19-20).

Av informantene i begge aldersgruppene var det kun Ragnhild som fortalte at det var hovedsakelig hun som opprettholdt kontakten med svigerforeldrene. Ragnhild mente her at det kanskje lå litt i kvinnens natur å holde kontakten. Ved at flertallet av de kvinnelige informantene derimot opplyste at det var ektefellen som hovedsakelig tok kontakt eller at de tok kontakt omtrent like mye, kan det i mitt materiale vise til at forestillingen om kvinnen som initiativtaker til kontakt gjerne ikke er så utbredt. Det kan dermed tolkes som at familieband, i større grad enn kjønn, blir sett på som mer avgjørende for hvem som tar kontakt.

I og med at de fleste informantene anser foreldre-barn-relasjonen som nærere enn svigerrelasjonen, er det interessant at Petter opplever det som lettere å snakke med sin svigerfar enn sin egen far. Petter uttrykker dette slik: «Ja, og så er det noe med ... Jeg tror terskelen som far-sønn kanskje. Jeg vet ikke.. Jeg har flyttet hjemme fra.. Mens svigerfar kanskje blir mer en kamerat som jeg kan prate med alt mulig om, stort sett» (I 8:3). Det at svigerrelasjonen inngås i voksen alder, medfører at relasjonen ikke preges av at den ene parten har oppdratt den andre, slik tilfellet er i foreldre-barn-forholdet. Det omfattende og dyptgående bandet som gjerne preger far-sønn relasjonen og som gjør at man føler seg mer forpliktet ovenfor egne foreldre, gjør det gjerne vanskeligere å inngå en venne relasjon med egne foreldre i voksen alder. Det at det her fortelles at svigerfar blir mer en kamerat som man kan prate med om alt, viser til at svigerrelasjonens mangel på foreldre-barn-bandet gjør at det er lettere å utvikle et venneforhold og på noen områder kan åpne for et nærere forhold enn en foreldre-barnrelasjon.

Kontakten man har med svigerforeldrene, påvirkes gjerne av hvor god relasjon man har til dem. Charlotte hadde mye kontakt med svigermor da datteren var liten, men hun har opplevd at det nå har dabbet noe av. Ifølge Charlotte har også forholdet til svigermor og svigerinnen blitt noe anspent den siste tiden og hun føler at svigermor favoriserer svigerinnen. Hun har derfor trukket seg noe vekk og unngår i større grad å være med på hytten nå. Ifølge Charlotte

har også svigermoren trukket seg noe vekk, noe hun tror kan være en respons på Charlottes reaksjon.

Dagens nære relasjoner er som tidligere nevnt ifølge Giddens, i ferd med å endre seg mot «rene relasjoner» som innebærer en forståelse av at man kun inngår og opprettholder en relasjon dersom begge parter får noe ut av det (1993:58). Selv om Giddens tar utgangspunktet i parrelasjonen, kan alle nære relasjoner ifølge Giddens være rene relasjoner (1993:97). Ved at Charlotte forteller at både hun og svigermor har trukket seg bort etter at relasjonen ble anstrengt, kan det sett i lyset av Giddens betraktes som at det har elementer av rene relasjoner.

Ifølge Giddens (1993), er det lettere å bryte ut av rene relasjoner enn andre typer relasjoner. Til tross for at Charlotte forteller at både hun og svigermor har trukket seg bort, har de ikke avsluttet relasjonen og de treffes fremdeles, selv om det ikke er like ofte. Dersom man bryter ut av relasjonen med svigerforeldrene, vil det medføre at ektefellen får et vanskeligere forhold til sine foreldre og at eventuelle barnebarn får et dårligere forhold til sine besteforeldre. Selv om både svigerforeldre og svigerbarn i utgangspunktet ønsker å bryte ut, vil det allikevel ikke være så lett i praksis. Giddens forestilling om at alle nære relasjoner kan være «rene relasjoner», tar dermed ikke hensyn til parter som indirekte er en del av relasjonen. Det kan dermed hevdes at selv om både Charlotte og svigermoren måtte ønske å trekke seg ut av relasjonen, så er det ikke så lett å gjennomføre dette i praksis. Selv om det kan være vanskelig å bryte relasjonen helt, kan det som Charlottes tilfelle viser, allikevel være rom for å trekke seg bort dersom relasjonen oppleves som vanskelig.

I hvilken grad man trekker seg vekk, kan avhenge av hvor konfliktfylt man opplever relasjonen. Kari følte i starten at svigermor var mer positiv til sin svigersønn enn til henne og syntes derfor at det ikke var så kjekt å gå på de faste søndagsmiddagene. I motsetning til Charlotte forteller ikke Kari at hun unngikk å gå på søndagsmiddagene. Mens det hos Kari kun er snakk om at svigermor virket mer entusiastisk ovenfor svigersønnen enn henne, forteller Charlotte at svigerinnen har vært med på å gjøre relasjonen mer anspent, ved at svigerinnen henger seg opp i hvem av barnebarna svigermor tilbringer tid med. Charlottes situasjon kan oppfattes som mer anspent og mer omfattende enn Karis. Ved at redusering av

kontakten med svigerfamilien kan påvirke relasjonen til ektefellen og barnet, skal det gjerne litt til før man velger denne løsningen. Det at Charlotte har trukket seg bort, men ikke Kari, kan tolkes som at å trekke seg bort avhenger av hvor vanskelig man opplever situasjonen og at relasjonen egentlig ikke er så lett å bryte ut av i utgangspunktet.

For å få en bedre forståelse av svigerrelasjonen, vil det være interessant å vite hvorvidt foreldre-barnrelasjonen også har elementer av «rene relasjoner» eller om dette kun gjelder svigerrelasjonen. Ettersom fokuset for intervjuene hovedsakelig omfattet relasjonen til svigerforeldrene, ble det ikke snakket så mye om relasjonen til egne foreldre og det er derfor ikke så lett å se dette ut i fra mitt materiale. Ifølge Torbjørn og Helge, har ikke konene deres et helt harmonisk forhold til sine egne foreldre, men det er allikevel konene som tar kontakt med foreldrene sine. Begge gir derimot inntrykk av at besøkene er relativt korte og ikke så hyppige. Det kan indikere at hvor vidt man holder kontakt med oppvekstfamilie, ikke nødvendigvis påvirker hvor vidt man har et godt forhold til dem, men at det kommer til uttrykk i at besøkene blir kortere.

For at relasjonen skal kunne være en «ren relasjon», må den være mellom likeverdige parter (Giddens 1993). Foreldre-barn-relasjonen preges gjerne av en asymmetrisk maktbalanse ved at foreldrene oppdrar barna, som er spesielt gjeldende når barna er små. Selv om Giddens anser foreldre-barn-relasjonen som mindre enkel å bryte ut av enn en parrelasjon, hevder han allikevel foreldre-barn-relasjonen kan inneholde spor av «rene relasjoner», ved at barna blir behandlet som voksne (1993:191-192). Sosiolog Lynn Jamieson mener derimot at det er vanskelig å oppnå «rene relasjoner» mellom barn og foreldre fordi foreldrene på grunn av aldersforskjellen er overlegne barnet på kunnskap, sosiale ferdigheter og visdom, og at foreldrene heller ikke nødvendigvis søker likevekt og åpenhet i relasjonen til barnet (1998:162-163).

Diskusjonen mellom Giddens og Jamieson kan i første rekke forstås som at det tematiserer små barn og ikke voksne barn. Relasjonen som barn og foreldre har når barna er små, kan gjerne prege hvordan relasjonen blir mellom de voksne barna og foreldrene. Ved at det tilsynelatende eneste utslaget på relasjonen hos mine informanter, er at besøkene er kortere,

kan det tolkes som at foreldre-barn-relasjon har mindre elementer av «rene relasjoner» enn svigerrelasjonen har. Mens Charlotte og Kari bodde i samme by som svigerforeldrene da hendelsen tok sted, bor ikke konene til Helge og Torbjørn i samme by som sine foreldre, og det kan dermed være at dette spiller inn på kontakten. Det er derfor mulig at forskjellen i kontakt ikke skyldes ulikhet i elementer av «rene relasjoner», men at det skyldes avstand.

3.4 Kapitteloppsummering

I dette kapittelet har det blitt sett på hvordan det oppleves å bli en del av svigerfamilien og hvordan kvinner og menn i de to utvalgte aldersgruppene forholder seg til svigerfamilien. Det første møtet blir ansett som viktig ettersom det innebærer en forventning om at relasjonen til kjærestenes foreldre en gang ville kunne bli en familierelasjon. Dette er en forestilling som i mitt materiale gikk på tvers av alder og kjønn. Informantene i begge aldersgruppene og av begge kjønn gir også uttrykk for at jul var en tid hvor man merket ulikheter i familietradisjoner. Det er også en forestilling hos enkelte informanter om at likhet i verdier og holdninger med svigerforeldrene kan gjøre at relasjonen oppleves positivt. Dette var også noe som gikk på tvers av alder og kjønn.

I kapittelet vises det også til at det er partneren som hovedsakelig holder kontakt med egen familie, men at enkelte av de kvinnelige informantene gjerne ber sin ektemann eller samboer om å ta kontakt med sine egne foreldre. Det at relasjonen innledes i voksen alder vil kunne medføre at svigerrelasjonen lettere åpner for en vennerelasjon enn det foreldre-barn-relasjonen gjerne gjør. Svigerrelasjonen kan ikke regnes som rene relasjoner i Giddens forstand, fordi den ikke er så lett å bryte ut av som definisjonen tilsier. Svigerrelasjonen har allikevel enkelte elementer av rene relasjoner. I neste kapittel vil det bli sett nærmere på hvordan rollen som besteforeldre spiller inn på forestillingene om svigerforeldrene.

Kapittel 4: Svigerforeldre som besteforeldre

Jeg vil i dette kapittelet se nærmere på hvordan besteforeldrerollen påvirker forestillingene om svigerforeldre. Gjertrud Sæter viser hvordan svigermor hovedsakelig knyttes til negative stereotypier og at disse påvirker hvordan man forholder seg til svigermor i hverdagslivet (2010). I de tilfellene der svigermor framstilles positivt av informantene, er dette ifølge Sæter hovedsakelig i forbindelse med rollen som bestemor (2010: 268). Sæters avhandling omhandler hovedsakelig svigermor og vi får dermed ikke vite om hvor vidt dette også gjelder svigerfar.

Ettersom jeg i min oppgave tar for meg både svigermor og svigerfar, vil det være interessant å se nærmere på hvordan svigermor framstilles i forhold til svigerfar i lyset av besteforeldrerollen. Jeg vil diskutere dette i henhold til problemstillingen: Hvordan påvirkes svigerrelasjonen av besteforeldrerollen og hvordan fremstilles svigermor og svigerfar som besteforeldre av kvinner og menn i de to aldersgruppene? Det vil i dette kapittelet gjøres bruk av, Laqueurs teori om tokjønnsmodellen, Giddens teori om rene relasjoner og Butlers teorier om performativitet.

Jeg vil først se nærmere på hvordan informantene opplevde at det å få barn påvirket forholdet til svigerforeldrene. Deretter vil jeg ta for meg informantens fortellinger om konflikter som omhandler barna. Jeg vil så ta for meg hvordan svigermor framstilles i forhold til svigerfar når det kommer til hjelp og pass av barnebarn. Kapittelet vil avsluttes med en diskusjon om hvorvidt forholdet til svigerforeldrene endrer seg når barna blir eldre.

4.1 Når svigerforeldrene blir besteforeldre

Når det kommer et barn inn i familien, etableres det nye relasjoner og svigerforeldrene inntar en ny posisjon som besteforeldre. På spørsmålet om hun synes kontakten endret seg etter at de fikk barn, svarer Camilla som er i starten av 30-årene og som ikke bor i samme by som svigerforeldrene, at til tross for at hun følte seg godt mottatt fra starten av, var det etter at hun

fikk barn at hun følte at hun ble mer en del av ektemannens familie. Hun retter deretter på seg selv og sier at de var gift før de fikk barn og trekker i stedet fram at svigerforeldrene begynte å ta mer kontakt med henne etter at barna kom.

Det at Camilla her korrigerer seg selv, kan vise til en todelt oppfatning av når man blir en del av svigerfamilien, hvor giftemålet forstås som den offisielle innvielsen i svigerfamilien, mens det å få barn er noe av det som gjør at man mer føler seg som en del av familien. Det finnes som Tove Fjell (2008) viser i boken *Å si nei til meningen med livet*, en utbredt forventning i samfunnet om at det er normalt og naturlig å få barn. Camillas utsagn kan forstås som et uttrykk for hvordan heteroseksuell parrelasjon, der man lever med barn, anses som mer legitim enn for eksempel å leve i en heteroseksuell parrelasjon uten barn.

Det at kontakten med svigerfamilien økte da barna kom var noe som også enkelte av mennene og de eldre informantene ga uttrykk for. Dette er noe som i mitt materiale ser ut til å gå på tvers av kjønn og alder. I forbindelse med spørsmålet om hun synes at relasjonen hadde endret seg etter at de fikk barn, uttaler Camilla at hun synes det er svært vanskelig å sette ord på hvordan kontakten har endret seg. Dette er også noe Ragnhild som er i slutten av 50-årene og som har svigerforeldre boende i nærheten gir uttrykk for. Vanskelighetene med å svare på dette spørsmålet handler gjerne om at det å få barn blir oppfattet som så naturlig at det ikke er noe man har reflektert mye over. Ragnhild og Camilla tilhører to ulike generasjoner, og det viser at denne oppfatningen går på tvers av generasjonene i mitt materiale. Det er derimot ingen av de mannlige informantene som gir uttrykk for at de synes det er vanskelig å svare på dette spørsmålet, noe som kan forstås som at det for enkelte av de kvinnelige informantene anses som mer underliggende og naturbundet enn hos de mannlige informantene. Det kan også skyldes at intervjuutvalget mitt er relativt lite og dersom utvalget var større, ville dette muligens funnet sted hos mennene også.

I tillegg til at svigerforeldrene tar mer kontakt, forteller de kvinnelige informantene at de som svigerbarn søker mer kontakt med svigerforeldrene etter at de fikk barn. Turid som er i midten av 50-årene og som også har svigerforeldre i samme by, forteller om hvordan barna ble en årsak til at de søkte mer kontakt med svigerforeldrene:

Turid: Ja, altså det er klart at det blir jo en litt nærere kontakt når du får ... Du har nok mer behov for å ha de der da. Knytte altså, ja dele det med dem og ønske at ungene skal ha et forhold til sine besteforeldre. Det er klart at det har det nok (I5:9).

I en kvalitativ undersøkelse om småbarnsfamilier i en nyere drabantby i Oslo, viser sosiolog Tone Schou Wetlesen hvordan familien, inkludert svigerfamilien, var viktige støttespillere for småbarnsfamilier (2000:215,234). Turids utsagn om at man har mer behov for å ha dem der når man har fått barn, kan vise til en forståelse av svigerforeldrene som viktige støttespillere for småbarnsforeldre. Turid framhever at hun ønsker at ungene skal ha et forhold til sine besteforeldre. Behovet for å ha dem der, handler like mye om at barna skal få et forhold til besteforeldrene sine, som at de trenger hjelp i hverdagen. Turids bruk av formuleringen «det er klart» peker på en forståelse av at dette er noe selvsagt, noe som er med på å normalisere forestillingen om at det er viktig at barna får et forhold til sine besteforeldre.

Som hos de kvinnelige informantene, gir også de mannlige informantene uttrykk for økt kontakt med svigerforeldrene etter at barna kom og at man anser forholdet mellom barnebarn og besteforeldre som viktig. En enighet mellom kvinner og menn på dette punktet viser at dette er forestillinger som går på tvers av kjønnene. Lars forteller at det har betydd mye for ham at barna har fått et nærere forhold til svigerforeldrene mens han var borte i forbindelse med turnusarbeid. Han mener at barna vil kunne ha nytte av et godt forhold til besteforeldrene og han tror at de gjennom et godt forhold til egne besteforeldre selv vil kunne bli gode besteforeldre. Ved at det her refereres til barna som en gang selv bli besteforeldre, uttrykkes det en forestilling av kontinuitet mellom generasjoner der kjernefamilien inngår i et større nettverk av slektsbånd.

Forestillingen om at barnas forhold til besteforeldre er viktig, kan også gi uttrykk i hvordan man forholder seg til svigerforeldrene. Lars forteller om hvordan han for barnas skyld strekker seg til et ekstra besøk, selv om han ikke er helt klar for det. Det kan antyde at barnet ikke bare er en grunn til at man søker kontakt, men at forholdet mellom barn og besteforeldre anses som så viktig at man tøyser sine egne grenser for at barnet skal få et godt forhold til sine besteforeldre.

Sæter undersøker i sin doktoravhandling hvordan kvinner og menn snakker om svigerrelasjonen ved å benytte en diskursanalytisk tilnærming (2010). En diskurs viser til et tankesett eller en måte å snakke på som er med på å styre måten man omtaler og forstår omverden på (Jørgens & Philips 2000:9). Sæter viser til fire diskurser² som går igjen i intervjumaterialet hennes. Én av disse diskursene omtales som omsorgsdiskursen og viser til en forståelse om at samfunnet kan bli bedre med gode relasjoner (Sæter 2010:219). Som en del av denne diskursen, inngår et ønske om gode relasjoner mellom svigermor og barna. Sæter trekker her fram hvordan en av hennes informanter mener at svigermor bør søke kontakt med barna i sin rolle som bestemor. Et annet eksempel på omsorgsdiskursen som også gis, er hvordan en annen informant uttrykker et savn over at svigermor ikke har involvert seg mer i barnets liv (2010:220-221).

Flere av mine informanter gir inntrykk av at motivasjonen for økt kontakt og nærhet mellom de to kjernefamiliene, skyldes at man mener det er viktig at barna har et forhold til sine besteforeldre. Den samme forestillingen om omsorgsdiskursen finnes dermed også i mitt intervjumateriale. Til tross for at Sæters informanter til tider også omtaler besteforeldre i flertall, er Sæters forskningsfokus på svigermor. I motsetning til Sæters materiale, handler mitt materiale både om svigermor og svigerfar. Da mine informanter framhevet forholdet mellom besteforeldre og barnebarn, refererte de til begge svigerforeldrene, og ikke bare til svigermor. Dette kan tyde på at forestillingene som Sæter viser til i omsorgsdiskursen ikke bare strekker seg til svigermor men også omhandler svigerforeldrene som en enhet.

Når man får barn kommer barnet i fokus. Både Petter (midten av 30-årene) og Terje (slutten av 50-årene) som begge bor i nærheten av svigerforeldrene, forteller at da de fikk barn, ble svigerforeldrenes fokus flyttet over på barna. Petter forteller at det ikke lenger er han svigerforeldrene spør om, men ungene. Ved at fokuset flyttes over på barna, blir barna i større

² I tillegg til omsorgsdiskursen omtaler Sæter (2010) også en mestringsdiskurs, en konfliktdiskurs og en forskningsdiskurs. Mestringsdiskursen omfatter forestillingen om at samfunnet kan mestres gjennom ulike strategier, mens konfliktdiskursen innebærer at samfunnet har ustabile og vanskelige personer. Forskningsdiskursen bygger på forestillingen om at samfunnet og mennesker er noe som kan analyseres (2010:219).

grad bindeleddet mellom de to partene og relasjonen handler gjerne mindre om det personlige forholdet mellom svigerbarnet og svigerforeldrene. Den økte kontakten mellom de to kjernefamiliene, kan i lys av omsorgsdiskursen peke på en forståelse om at familien til en viss grad strekker seg utenfor den etablerte kjernefamilien og at det også blir betraktet som viktig å opprettholde familiebåndene til den utvidede familien. Det at barna fører til økt kontakt mellom de to kjernefamiliene gjør dem til et bindeledd.

Med unntak av Camilla, bor informantene som omtaler at kontakten har blitt nærere, i en naboby/tettsted eller i samme by som svigerforeldrene. Når man bor et stykke fra hverandre er kontakten gjerne mer planlagt og man står mindre fritt til å kunne komme på besøk. At det hovedsakelig er de som bor nært svigerforeldrene som forteller om økt kontakt og nærhet, viser at den geografiske avstanden er avgjørende for om man opplever økt kontakt og nærhet når man får barn.

Det at man ikke opplever økt kontakt, trenger derimot ikke bety at man ikke opplever at forholdet til svigerforeldrene endrer seg positivt når man får barn. Kari som er i slutten av 50-årene og som mesteparten av tiden har bodd i en annen by enn svigerforeldrene, forteller at hun i starten følte at svigermor ikke synes hun var god nok, men at dette var noe som endret seg etter at hun fikk barn. Karis utsagn kan vise til at tilkomsten av barn kan medføre at fokuset flyttes fra det personlige forholdet mellom svigerforeldre og svigerbarn, og over på barnet. Dette kan medføre at negative følelser som tidligere dominerte svigerrelasjonen forsvinner eller reduseres.

4. 2 Det konfliktfylte

Til tross for at flere av informantene gir uttrykk for at de opplever den økte kontakten som positiv, kan den økte interessen fra svigerforeldrene oppfattes som for intens. Petter forteller at spesielt i starten ble svigerforeldrenes interesse for det første barnebarnet litt overveldende og han opplevde at de gjerne dukket opp uanmeldt på døren. Det kan her indikere at det finnes en grense for hvor mye interesse for barnebarna som er akseptabelt.

Selv om barn, i enkelte tilfeller kan føre til at svigerrelasjonen blir bedre, kan den også føre til at relasjonen oppleves som mer utfordrende. Charlotte som er i midten av 20-årene forteller om at hun opplevde at forholdet til svigermor ble mer komplisert etter at barna ble født, fordi hun følte at svigermor tok over styringen når det kom til datteren. Svigermoren gjorde det motsatte av det hun ba henne om, noe som gjorde at hun syntes at det var vanskelig å forholde seg til situasjonen. Ved at barnet blir et felles interessefelt som binder svigerbarnet og svigerforeldrene sammen, vil det også kunne medføre at det skapes konflikter når svigerbarnet og svigerforeldrene har ulike oppfatninger om hvordan ting bør gjøres. Ved at svigermor og Charlotte har ulike meninger om, blant annet oppdragelsen av barn, ender det opp med at Charlotte føler at svigermor overkjører henne, noe som gjerne medfører at relasjonen kan bli anspent.

Hjelp av svigerforeldrene som i utgangspunktet sees på som noe positivt, kan føre til frustrasjon hvis hjelpen som gis gjennomføres på en annen måte enn man ønsker. Dette er noe som kommer til uttrykk hos Charlotte. Charlotte forteller her om hvordan hun setter pris på svigerforeldrene, samtidig som hun føler at svigermor dominerer med måten hun gir hjelp på:

Charlotte: Det blir jo litt slik sutrete egentlig da, for hun er jo veldig flink. Og på den ene siden så blir jeg jo veldig glad når hun tar overhånd i forhold til at hun kan legge og slike ting. For jeg synes jo når vi er på hytten spesielt, eller egentlig i leiligheten også så er det veldig mange mennesker på liten plass. Da er det ikke bare, bare å legge en unge som kanskje ikke har lyst til å legge seg og som da griner og er hyperaktiv på sukker og si Besteforeldre må få lov å gi de litt godteri. Det får hun jo ikke hjemme så da blir jo hun veldig fort litt (Åse: *ler litt*) oppspilt også er det veldig mye som skjer, veldig mye lyd. Generelt så er jeg veldig glad når svigermor vil lage til mat til henne og legge og gjøre alle slike praktiske ting. Så synes jeg jo det er veldig kjekt, men samtidig synes jeg det er veldig vanskelig å forholde seg til at hun på en måte tar litt Altså gjør ofte det stikk motsatte av det jeg ber henne om da. Jeg husker en gang så kom jeg inn på hytten og da sto hun på kjøkkenet med min datter på armen og ga henne Pepsi Max og da var min datter seks måneder gammel.

Åse: Oi. Ja, det var litt tidlig kanskje.

Charlotte: Det synes jeg var veldig, veldig ungt og (så) sa hun: «Obs, nå ble vi tatt på fersken» og da skjønnte jo hun at jeg ikke likte det. Jeg hadde jo også sagt til henne at, når hun skulle passe min datter, så hadde jeg sagt at babyer ikke må ha salt og de ikke må ha kumelk og hun hadde jo gitt henne begge deler. Og min samboer argumenterte med at hun begynner å bli litt gammel, glemsk, at det kan hende at hun bare hadde glemt seg. Hun sa jo det at hun gir jo bare det samme som hun har gitt til sine barn og det har gått fint. Og jeg er jo på en måte med på den da, men jeg har jo fått beskjed fra helsestasjonen og alt at man gir ikke slike ting til babyer. Ikke sant? Og da synes jeg det blir litt ... litt ... litt Ja, du mister litt tilliten da, når ting blir gjort stikk motsatt av det du Du føler ikke at du blir respektert.

Åse: Nei. Absolutt.

Charlotte: Og det føler jeg av og til, at hun kanskje ikke respekterer meg veldig mye. Men jeg har på en måte vært litt usikker også i forhold til det å være mor. Det er jo ikke lett.

Åse: Nei, det tror jeg på.

Charlotte: Så da blir det jo litt slik når jeg er usikker så er det veldig mye lettere for henne og på en måte ta litt styringen, fordi hun merker at jeg blir usikker. Så det blir jo en litt slik ond sirkel. Så det er jo egentlig stor grad min egen feil, men jeg skjønner Så jeg skjønner jo henne, men jeg blir litt frustrert likevel (*ler litt*) (I6:26).

Charlotte sliter med å kritisere svigermor til tross for at måten svigermor oppfører seg på er noe flere gjerne ville reagert på og noe som lett faller i tråd med den negative stereotypien av svigermor. I stedet for direkte å kritisere svigermor skylder heller Charlotte på seg selv og egen usikkerhet i forhold til morsrollen. Charlotte gir her uttrykk for at hun forstår at svigermor tar styringen selv om hun ikke synes det er i orden.

Ifølge Sæter finnes det i omsorgsdiskursen en forestilling om at man skal hjelpe hverandre på tvers av de to kjernefamiliene, samtidig som man skal uttrykke takknemlighet dersom man får hjelp (2010: 256). Charlottes vanskeligheter med å kritisere svigermor, kan her vise til en forestilling om at man skal være takknemlig. Ved at Charlotte ikke har egne foreldre i samme

by som kan stille opp, vil dermed behov for hjelp fra svigerforeldrene være enda større enn det ellers ville vært. Charlottes utsagn blir et uttrykk for at kravet om takknemlighet blir så stort at det til en viss grad overdøver de negative stereotypiene knyttet til svigermor. Samtidig er det viktig å være klar over at intervjusituasjonen også kan påvirke hvordan man formulerer seg. Det kan føles ubehagelig å skulle sitte å kritisere sin samboers eller ektemanns mor framfor en person som man ikke kjenner. Den forsiktige kritikken av svigermor kan derfor skyldes konteksten utsagnet blir sagt i.

I sitatet over vises det også til hvordan Charlotte reagerer på at svigermor gir barnet søtsaker. Konflikten om søtsaker er noe som går igjen hos flere av de yngre informantene. Konfliktene dreier seg i stor grad om at svigerforeldrene gir barna søtsaker, som informantene ikke synes barna skal ha når barna er alt for unge. Fokuset rundt helse og livstil har, som forskerne Rolv Lundheim og Kjell Furuset påpeker, økt de siste årene og oppslag på kropp og helse har blitt en vanlig del av vår mediehverdag (2010: 384). Det økte fokuset på helse og kropp har påvirket måten man forholder seg til barn og kosthold. Nasjonale føringer og foreldres forventninger, har ifølge Lundheim og Furuset medført blant annet at mange barnehager har gjort helse som del av sin pedagogiske profil, hvor fysisk aktivitet og sunn mat med sukkerfrie alternativer vektlegges (2010: 384).

Charlottes svigermor gir barnet mat som hun ga til sine egne barn og svigermor har vanskeligheter for å forstå problemet ettersom hennes egne barn greide seg fint. Det kan dermed peke på at konflikten knyttet til søtsaker skyldes endringen i fokus på kosthold og hva som anses som sunt og usunt. Konflikter knyttet til barn og søtsaker var ikke noe som ble tatt opp av informantene i den eldre aldersgruppen. Ved at de eldre informantene er på alder med svigerforeldrene til de yngre informantene kan fraværet av denne type konflikter skyldes et ulikt syn på kosthold hos de to generasjonene. Hos en av informantene ble det nevnt at svigerforeldrene selv hadde hatt problemer med besteforeldre som ga barna søtsaker, men at de nå selv ga sine barnebarn søtsaker. Det faktum at de har glemt hvordan det var, peke på at dette allikevel ikke har vært et spesielt stort problem. Det er i dag et større fokus på å spise sunt enn tidligere, og det kan være at konfliktene rundt dette tema er større i dag enn de var da den eldre generasjonen var unge foreldre.

4. 3 Svigermor versus svigerfar

Det er interessant å se nærmere på hvordan svigermor og svigerfar framstilles i forhold til hverandre. Hos de eldre informantene ble særlig svigermor trukket fram i forbindelse med pass av barn og annen praktisk hjelp. Flere av informantene forteller at svigerfar gjerne lekte med barna, mens svigermor var den som ble spurt om barnepass og at det var hun som tok seg av de praktiske gjøremålene som bleieskift og stell. Svigermor blir her av flere av informantene omtalt positivt i sin innsats med barnepass. På spørsmålet om de har spurt om hjelp, forteller Terje om svigermors innsats som barnevakt:

Terje: Ja, og vi har fått masse hjelp uten å spørre. Altså, hun har jo vært enestående med det at Marit og jeg har gått på dans hver tirsdag og hun har vært barnevakt hver tirsdag (I7:5).

Ved at Terje omtaler svigermor som enestående, konstrueres det et positivt bilde av svigermor i rollen som bestemor og hennes innsats blir noe som gjør at hun utmerker seg positivt i forhold til svigerfar. Ved at det er svigermor som roses for sin innsats med barna, kan det vise til at det i det norske samfunnet fremdeles eksisterer forestillinger om at kvinner i noe grad er mer knyttet til hjemmet og barnepass enn mannen.

Thomas Laqueur viser i boken *Om könens uppkomst. Hur kroppen ble kvinnelig og mannlig* hvordan det på 1700-tallet skjedde en endring i forståelsen av kjønnene, hvor man gikk fra å se kjønnene som gradsforskjeller av hverandre, til å betrakte dem som vesentlig forskjellige (1994). Ifølge Laqueur medførte den nye måten å tenke kjønn på, at kvinnen ble sterkere knyttet til moderskapet og hjemmet enn tidligere (1994). Ved at svigermor trekkes fram positivt i forhold til sin innsats med barnet, kan vise til at kvinnen knyttes sterkere opp mot hjemmet enn det mannen gjør. Det kan dermed forstås som et uttrykk for den kulturelle forestillingen om kjønn som ble etablert på 1700-tallet, og det viser dermed til at slike forestillinger til en viss grad fremdeles er gjeldende i dag.

Forstillingen om at kvinnen er spesielt knyttet til hjem og barn, kan også vise til en forståelse om hva kvinner og menn har kunnskap om. Turid som mistet sin mor da hun var ung, forteller at selv om hennes far var mye tilstede, var det godt å ha en svigermor å spørre om råd da

barna var små. Kunnskap om barn framstilles dermed som noe som tillegges kvinnen. Selv om Turid framstiller kunnskapen om moderskapet som noe man lærer, kan det faktisk at det har vært fint å ha en kvinne å spørre, allikevel peke på at det er noe kunnskap en mann ikke har. I følge litteraturviter og kjønnsforsker, Jørgen Lorentzen ble mannen i de mange husmorsfilmene³ på 1950- og 1960-tallet portrettert som latterlig og ubrukelig når det kom til barnestell og husarbeid, mens kvinnen var den som hadde kunnskap om hjemmet (2012:92). Turids utsagn kan vise til at det først og fremst er i forhold til barna at svigermor har kunnskap som hennes egen far ikke har. Dette viser noen av de samme holdningene som finnes i husmorsfilmene, der kvinner framstilles å ha kunnskaper om familie som mannen ikke har.

Enkelte av de eldre informantene trekker ikke fram svigermor når det gjelder husarbeid. Ragnhild forteller at begge svigerforeldrene hjalp til like mye og at hun ikke husker hvem som gjorde hva, fordi hun anså dem som en enhet. Hos Helge fortelles det at verken svigermor eller svigerfar bidro så veldig mye med barnepass eller praktiske gjøremål. Til tross for at flertallet i denne aldersgruppen fremhever svigermor, viser Helge og Ragnhilds fortellinger at det også finnes fremstillinger av svigerfar som like hjelpsom som svigermor og svigermor som like lite hjelpsom som svigerfar.

Hos de yngre informantene roses også svigermor for sin innsats i barnepass og stell, men i motsetning til hos flere av de eldre informantene, blir også svigerfar rost for sin innsats med barn. Til tross for at det hos de yngre informantene fortelles om at svigerfar også bidrar når det gjelder pass og stell, fremhever det allikevel at det er svigermor som hjelper mest. Det at svigerfar bidrar mer hos de yngre informantene, peker på en endring i svigerfars deltagelse hos barna.

I følge Lorentzen (2012) begynte det på 1970-tallet å skje en endring i organiseringen av familien. Fra eninntektsfamilien der far var forsørger og mor hjemmевærende på 1950- og

³ Husmorsfilmer er en egen filmsjanger som var utbredt i perioden 1953 til 1972 og inneholdt produktreklamer, informasjonskortfilmer som knyttes til en og langfilm som varte mellom 60 og 90 minutter. Filmene ble vist på dagtid og var ment som informasjonsfilmer til husmødre (Lorentzen 2012:92).

1960-tallet, endret det seg til en toinntektsfamilie hvor far ble deltagende i hjemmet (Lorentzen 2012). Mens svigerforeldrene til de eldre informantene var småbarnsforeldre på 1950- og 1960-tallet, var svigerforeldrene til de yngre informantene, småbarnsforeldre på 1970- og 1980-tallet. Det at de yngre informantene opplever av svigerfar er mer deltagende i barnepass, kan skyldes en endring i kjønnsnormen, der menns deltagelse i hjemmet i dag er mer utbredt enn på 1950- og 1960-tallet.

En kvantitativ undersøkelse fra 2002 som ble gjennomført med 2500 personer i aldersgruppen 18-79 viser at bestemødrene har vært de av besteforeldrene som har vært mest deltagende i barnas liv. Informantene i aldersgruppen 18-24 år opplevde at bestefar var mer deltakende enn det informantene på 65-79 år opplevde (Evenshaug & Hjordemaal, 2004:15). Forskjellen på bestefar deltagelse som kommer fram mellom de to aldersgruppene, viser til en generell tendens til at bestefedre i dag er mer deltakende i barnas liv enn før. Mitt materiale, som riktignok er i en annen skala, viser den samme tendensen.

Til tross for at svigerfar framstilles som mer deltagende hos de yngre informantene, finnes det også her spor etter den morssentrerte familien fra 1950- og 1960-tallet. Lars tror at svigerfaren som var småbarnsfar på 1970-tallet levde på en tid hvor man ikke hadde så mye kontakt med de minste og han viser til at svigerfar mottok en telefon på jobben om at hans egen datter var født. Samtidig som Lars tror dette er grunnen til at svigerfar har litt vanskeligheter med å relatere seg til barna da de var små, fortelles det allikevel om at svigerfar deltok i praktiske gjøremål i forhold til barna, for eksempel når Lars var bortreist i forbindelse med jobb.

Ifølge Butler reproduseres forestillinger om kjønn ved at man siterer hverandre. Hun omtaler måten man iscenesetter kjønn på gjennom handling og ord som «performativitet» (2006). Hvordan man iscenesetter kjønn og hva som framstår som kvinnelig og mannlig, er noe som ifølge Butler kan endres gjennom at man handler mot normen, men for at det skal skje en endring i forståelsen av kjønnene gjentas så mange ganger at den blir oppfattet som en norm (Butler, 2006), noe som medfører at en eventuell endring vil skje over tid. Lars framstilling av svigerfarens forhold til barna, kan i lyset av dette forstås som resultatet av en kjønnsnorm som

er i endring, der svigerfars performativitet av mannlighet preges av både elementer fra det gamle og det nye mannsidealet.

Hos de yngre informantene fortelles det om ulik grad av svigerforeldrenes deltagelse i forbindelse med barna. Mens det er Charlottes svigermor som skifter bleier, forteller Petter at hans svigerfar også var med på å skifte bleie på barnet. Ved at endringen i kjønnsnormer er noe skjer over tid, vil også utbredelsen av endringen ikke skje samtidig i alle deler av befolkningen. Det vil dermed kunne medføre at ulike forestillinger om kjønn vil kunne eksistere side om side, noe som forklarer hvorfor det finnes ulike grader av den nye forståelsen av kjønnsnormen hos de ulike informantene.

Forståelsen av den nye farsrollen kommer til en viss grad til uttrykk hos enkelte av de eldre informantene. Turids svigerfar kom med negative kommentarer om at Turids mann skiftet bleier, og hun forteller at hun synes svigerfar bidro litt lite i forhold til barna og at han ikke kunne ta i en bleie. Mens svigerfars negative kommentarer om bleieskift kan vise til bilde av farskap som var gjeldende på 1950- og 1960- tallet, viser Turids forventning om svigerfars deltagelse, til holdningen rundt farsrollen som ble gjeldene på 1970-tallet og utover. Framstillingen av svigerfar og Turids egne holdninger til mannens rolle når det gjelder barn, kan dermed forstås som et uttrykk for møtet mellom to ulike forestillinger og hvordan disse forholder seg til hverandre.

Hos informantene som fortalte om uenigheter knyttet til barnet, var det hovedsakelig svigermor som ble framhevet. I motsetning til de positive fortellingene om svigerforeldrenes innsats i barneoppdragelsen, ble det med unntak av Petter, også hos de yngre informantene vist til svigermor når det dreide seg om de konfliktfylte episodene. Som tidligere nevnt fortelles det også hos de fleste yngre informantene at svigermor er den av svigerforeldrene som bidrar mest i barnas liv. Ved at svigermor er den som engasjerer seg mest med barna, kan det også medføre at hun lettere kan oppfattes som for engasjert eller engasjert på feil måte.

Forståelsen hos de kvinnelige informantene av å ikke føle seg respektert er noe som ser ut til å gå på tvers av de to aldersgruppen. Charlotte forteller som tidligere nevnt at hun føler at svigermor overkjører henne og at svigermor ikke respekterer henne. Til tross for at det her ikke direkte trekkes fram at det er morsrollen det gjelder, kan konfliktens tilknytning til barneoppdragelse likevel peke på at det er morsrollen det er snakk om. Lars forteller også at han tror at hans svigerinne har tatt seg mer nær av svigermors innblanding i forhold til barnas kosthold enn det han har. Lars utsagn kan her vise til at kvinner tar seg mer nær av og oppfatter svigerforeldrenes innblanding som kritikk i større grad enn menn gjør.

Hos informantene som forteller om konfliktfylte situasjoner er det kun de kvinnelige informantene som forteller at de ikke føler seg respektert av svigermor. I en episode, hvor et av Karis barna stakk av, forteller Kari at hun selv var rolig fordi at hun visste at barnet ikke ville finne på noe ille. Svigermor ble derimot veldig sint på barnet da det kom tilbake. Ifølge Kari burde svigermor ha respektert at Kari kjente barnet sitt godt nok til at hun viste hvordan hun skulle håndtere situasjonen. Det at Kari framhever sin posisjon som mor peker på forestillingen i Laqueurs tokjønnsmodell om at hjemmet og barnet er kvinnens domene. En kvinne har, ifølge Laqueur framstilling av tokjønnsmodellen, en iboende egenskap som gjør at man vet hvordan man skal forholde seg til barn og der utøvelse av moderskapet blir en manifestasjon av det å være kvinne. Å kritisere måten man forholder seg til sitt eget barn, kan ut i fra dette tolkes som ikke bare en kritikk på en som mor, men også en kritikk på henne som kvinne.

4.4 Når barna blir eldre

Småbarnsperioden er, som delkapittel 3.1 viser en periode hvor kontakten gjerne øker og båndene mellom de to kjernefamiliene blir tettere. Men hva skjer når barna blir eldre? Turid synes at mye av nærheten til svigerforeldrene forsvant etter at barna ble store og at kontakten endret seg til kortere og mer flyktige besøk. Som tidligere nevnt, gir Turid uttrykk for at hun synes det er viktig at barna har et forhold til besteforeldrene og at hun av den grunn gjerne søkte mer kontakt med svigerforeldrene på grunn av barna. Turid følte ikke at hun hadde noe til felles med svigerforeldrene og at hun ikke hadde samme mulighet til å trekke seg bort da barna var små.

Turids utsagn kan her vise til at det hovedsakelig er fordi hun ønsker at barna hennes skal ha et forhold til svigerforeldrene, at hun har søkt kontakt med sistnevnte. Ettersom barna som voksne har større mulighet til å opprettholde kontakten med Turids svigerforeldre selv, er ikke barnas forhold til svigerforeldrene en like stor motivasjon til å holde kontakten med svigerforeldrene, som da barna var små. På samme måte forteller hun også at det for svigerforeldrene ikke var så spennende å komme på besøk lenger når barna ikke var der, noe som kan vise til at barna også var en viktig motivasjon til at svigerforeldrene kom på besøk. Ettersom Turid forteller at hun ikke opplever at hun har noe særlig til felles med svigerforeldrene, så kan den reduserte kontakten mellom henne og svigerforeldrene her forstås som et resultat av at Turid ikke lenger får noe ut av relasjonen på samme måte som hun gjorde før. Det kan dermed hevdes at det er en antydning til «rene relasjoner».

Til tross for at Turids utsagn kan vise til at kontakten er redusert fordi partene ikke lenger fikk noe ut av relasjonen, vil det faktum at hun fremdeles har kontakt med svigerforeldrene, peke mot at hennes relasjon til svigerforeldrene ikke er så lett å bryte ut av som begrepet «rene relasjoner» tilsier. Selv om et brudd mellom svigerforeldrene og Turid vil ha mindre påvirkning på barna når de er voksne, vil det allikevel kunne påvirke deres forhold til besteforeldrene, samtidig som at det også vil kunne påvirke ektemannens forhold til foreldrene. Det kan dermed hevdes at Turid, til en viss grad, fremdeles er bundet til svigerfamilien gjennom ektefelle og barn. Det at barna er blitt voksne gjør det allikevel lettere for Turid å trekke seg bort, enn det er for Charlotte som har et lite barn. Det kan dermed argumenteres for at svigerrelasjonen lettere kan ha elementer fra «rene relasjoner» når barna er eldre, men at den allikevel ikke blir en fullstendig «ren relasjon».

Enkelte av informantene forteller at de sammen med sine voksne barn møtte og gjorde ting sammen med svigerforeldrene. Torbjørn forteller blant annet om at de har reist på ferie med svigermor for å besøke den ene sønnen som studerte i utlandet. Torbjørns utsagn viser at selv voksne barn kan være et bindeledd mellom de to kjernefamiliene.

Til tross for at også Torbjørn i likhet med Turid forteller at han opplever at han har lite til felles med svigermor, bor han i motsetning til Turid i en by som ligger et stykke unna der svigermor bor. Av de som opplyste at de hadde lite til felles med svigerforeldrene, var det kun Turid som bodde i nærheten av svigerforeldrene. På samme måte som det er lettere for at kontakten øker når man bor i nærheten av svigerforeldrene, kan den geografiske avstanden føre til at man ikke opplever at kontakten minsker noe særlig når barna blir eldre. Kontakten er altså mer stabil dersom man bor i en annen by.

Hvordan man opplever forholdet til svigerforeldrene, kan også endres som et resultat av at man selv blir eldre. Kari som ikke hadde så mye tilfelles med svigermor, føler at hun forstår henne bedre nå. Dette er også noe som Turid gir uttrykk for. Både Turid og Kari er nå blitt svigerforeldre og bestemødre og er omtrent på samme alder som deres svigerforeldre var da de ble svigerforeldre og besteforeldre. De viser begge til at de nå er i samme situasjon som svigerforeldrene deres var i da de hadde små barn og at de derfor lettere kan sette seg inn i svigerforeldrenes situasjon.

4.5 Kapitteloppsummering

I dette kapittelet har det blitt sett nærmere på hvordan svigermor og svigerfar framstilles om besteforeldre av kvinner og menn i de to utvalgte aldersgruppene. Både de kvinnelige og de mannlige informantene ga uttrykk for at de opplevde at forholdet til svigerforeldrene ble nærere etter at barna kom. Dette var tydeligst blant dem som bodde i samme by. De fleste av informantene forteller at de opplevde dette positivt, men hos enkelte ble relasjonen mer komplisert. Det var kun i den yngre generasjonen at det fortelles om konflikter knyttet til søtsaker, noe som kan forstås ut i fra dagens økte fokus på kosthold og helse. Som kapittelet viser, løftes svigermor fram i forbindelse med barnepass og hun både roses og kritiseres for sin innsats, mens svigerfar kommer mer i bakgrunnen. Hos de yngre informantene framstilles svigerfar mer deltagende enn hos de eldre og han roses også her for sin innsats. Dette kan skyldes en endring i forestillinger om farskap og mannlighet som har resultert i at mannen har blitt mer deltakende i hjemmet. Hvor deltagende svigerfar var i barnepass varierte noe hos de yngre informantene. Grunnen til dette kan være at endring i kjønnsnormer foregår gradvis og har ulik utbredelse i ulike miljøer.

Det er kun de kvinnelige informantene som fortalte at de ikke følte seg respektert av svigermor. Dette kan skyldes at det fremdeles i dag finnes elementer av Laqueurs tokjønnsmodell, der kvinner besetter en iboende egenskap om hvordan man skal være mor. En kritikk på presentasjon som mor, blir dermed også indirekte en kritikk på vedkommende som kvinne.

Hvor vidt man opplevde at nærheten forsvant da barna ble eldre, var avhengig av hvor godt forhold man hadde til svigerforeldrene og hvor nært man bodde. Informanter som bodde i samme by som svigerforeldrene og som ikke opplevde at man hadde så mye tilfelles med svigerforeldrene, opplevde at nærheten forsvant. Som kapittelet viser var det en forskjell mellom de to generasjonene på hvilke type konflikter man hadde med svigerforeldrene. I neste kapittel vil det bli sett nærmere på hvordan svigerrelasjonen framstilles i media.

Kapittel 5: Hverdagslivet, media og svigerrelasjonen

Jeg vil i dette kapittelet se nærmere på hvordan svigerrelasjonen framstilles i media og i hverdagen. Det vil bli tatt utgangspunktet i problemstillingen: Hvordan framstilles svigerrelasjonen i nettartiklene og hvilke likheter og ulikheter finnes i måten nettartiklene og informantene framstiller relasjonen på? Svigerrelasjonen er et tema som tas opp i mange ulike sjangre og medier. Jeg har valgt å fokusere på nettartikler ettersom de er lett tilgjengelige. Mediematerialet består av 14 nettartikler som er hentet fra nettstedene *Nrk.no*, *Dagbladet.no*, *KK.no*, *Foreldre.no* og *Kvinneguiden.no* og er fra tidsperioden 2008-2015.

De fleste av nettartiklene handler om hvordan man kan unngå en konfliktfull svigerrelasjon og i flere av nettartiklene gis det konkrete råd til leseren om hva man bør gjøre. Hvor stor plass disse rådene gis, varierer noe fra de ulike nettartiklene. Mens det i noen av nettartiklene kun utgjør en liten del på slutten, er det i andre nettartikler hovedfokuset. I nettartiklene hvor rådene får stort fokus, får nettartiklene et preg av å være en form for selvhjelpsguide. For å skape troverdighet, refererer flere av nettartiklene til ulike «eksperter» i form av forskere, psykologer og terapeuter. I nettartiklene fra *KK.no* henvises det til utenlandske forskningsresultater for å gi et bilde av hvordan svigerrelasjonen kan oppleves, mens det benyttes «eksperter» til å si hvorfor det er slik. Flere av nettartiklene fra *Foreldre.no* benytter også forumutsagn og intervjuer med enkeltindivider for å skape troverdigheten.

For å få et innblikk i dette vil jeg benytte teori om intertekstualitet. Begrepet intertekstualitet blir benyttet både der tekster referer konkret til hverandre og i utvidet forstand (se kapittel 1). I nettartiklene som refererer konkret til andre tekster, som for eksempel forskningsresultater, vil «manifest intertekstualitet» som omfatter hvordan tekster eksplisitt bygger på hverandre, kunne gi en forståelse av hvordan tekstene relateres til hverandre. I nettartikler hvor dette ikke gjøres vil de allikevel kunne bygge på forestillinger fra andre tekster. For å få en bedre forståelse av dette kreves det en bredere forståelse av begrepet intertekstualitet.

En type intertekstualitet som åpner for en bredere forståelse av begrepet, er interdiskursivitet. Interdiskursivitet omfatter hvordan diskurser formes innenfor og på tvers av ulike diskursordner (Jørgensen og Philips 1999:84). En diskurs kan defineres som en bestemt måte å omtale et fenomen på (Jørgensen & Philips 1999:9), der en diskursorden er en type ikke-strukturelt system, der kommunikative begivenheter både reproducerer diskursive ordner og endrer dem gjennom kreativ språkbruk (Jørgensen & Philips 1999:83). Hvordan ulike tekster fra ulike arenaer trekker på hverandre i måten de omtaler et fenomen, er i lys av dette også en type intertekstualitet. En tekst kan dermed være intertekstuell uten at det refereres direkte til en annen tekst. Når nettartiklene bruker elementer som er vanlige i selvhjelpsbøker sees dermed en form for intertekstualitet.

Ifølge John Fiske (1987:108) eksisterer intertekstualitet først og fremst mellom tekstene. Det intertekstuelle i Madonnas musikkvideo «A material girl» og Marilyn Monroes «A diamond is a girls best friend» er at begge refererer til den kulturelle forestillingen om den blonde sexy kvinnen som leker med menn for å oppnå det hun vil. I likhet med at det finnes et intertekstuell nettverk rundt den onde stemoren (Eriksen & Selberg, 2006:195), er den vanskelige svigermor også en karakter som omfattes av et intertekstuell nettverk av meninger. Når enkeltpersoner i nettartiklene presenteres i tråd med forestillingen om den vanskelige svigermoren, deltar nettartikkelen i et intertekstuell nettverk der de ulike tekstene sammen skaper et bestemt bilde av svigermor. Mine informanter omtaler svigerrelasjonen i en intervjusetting der de snakker om relasjon til sine svigerforeldre. Det blir dermed ikke nødvendigvis naturlig å referere direkte til andre tekster, men informantene kan allikevel framstille samme forestilling som i nettartiklene og på den måten inngå i samme intertekstuelle nettverk. Selv om Fiske hovedsakelig omtaler spesifikke personer, kan det allikevel argumenteres for at forståelsen av et intertekstuell nettverk også kan være gjeldende når det snakkes mer generelt om svigermor uten å trekke inn enkeltindividet.

Når tekster bygger på andre tekster, der man kombinerer elementer fra ulike tekster på nye måter, skapes det gjerne nye meninger. Intertekstualitet har derfor av enkelte post-strukturalister blitt forbundet med endring og nyskaping (Fiske, 1987). For andre som Fairclough kan intertekstualitet resultere i at enkelte forestillinger endres, mens andre forblir (Jørgensen & Philips, 1999:85).

«Manifest intertekstualitet» og interdiskursivitet er to spesifikke typer intertekstualitet. Jeg ønsker derimot i dette kapittelet å se på intertekstualitet i en mer generelt forstand, og jeg vil derfor ikke benytte begrepene interdiskursivitet og manifest intertekstualitet. Jeg har valgt å dele opp kapittelet etter de to temaene; besøk og ferie, og barneoppdragelse. Disse ble valgt fordi de går igjen i flere av nettartiklene, samtidig som det også er tema som ble tatt opp av flere av mine informanter. Jeg vil begynne med å drøfte framstillingen av besøk og ferie. Deretter vil jeg se nærmere på barneoppdragelse og barnebarnas rolle i svigerrelasjonen.

5.1. Besøk og ferie

Tiden man tilbringer sammen med svigerforeldrene skjer ofte gjennom besøk. Besøk er dermed en viktig arena der svigerrelasjonen etableres, opprettholdes og utvikles. Det er derfor ikke overraskende at besøk er et tema som tas opp i flere av nettartiklene. I nettartikkelen «Svigermor er verst» (*Foreldre.no*, 2009) gjengis frustrerte svigerdøtres forumutsagn om svigermødre som tar seg til rette når de er på besøk hos svigerdatteren. For å beskrive forumutsagnene benyttes formuleringer som «tar over hele huset» og «tar seg for mye til rette». Disse formuleringene framhever høy deltagelse i svigerdatterens hjem som noe negativt og upassende. I foruminnleggene som gjengis, er det svigermor som trekkes fram som den vanskelige, og hun framstilles som en som blander seg inn i svigerdatterens liv. Denne framstillingen av svigerrelasjonen finner man også igjen i folkediktningen og i virkelighetsfortellinger og leserbrev i *Hjemmet* fra perioden 1985-2005 (Sæter, 2010). Dette er også en framstilling som går igjen i flere av artiklene og gjengivingen av svigermødrene fra nettforumet inngår dermed i et større intertekstuelt nettverk som etablerer svigermoren som den konfliktskapende.

I nettartikkelen «Det er lov å droppe svigerfamilien» (*Kvinneguiden.no*, 2015) er det svigerforeldrene som par som trenger seg på når de kommer på uanmeldt besøk og det gir et bilde av at det ikke bare er svigermors oppførsel som oppleves som invaderende. Nettartikkelen «Prioriterer røyken foran barnebarna» (*Foreldre.no*, 2011) innledes med et foruminnlegg av en gravid svigerdatter som irriterer seg over at svigermoren røyker når hun er på besøk hos svigermoren. Samtidig som at svigerdatteren får støttende kommentarer fra

andre forumbrukere, møter hun også kritikk fra forumbrukere. I nettartiklene som framstiller svigermor som den som blander seg inn, blir svigermoren i motsetning til svigerdatteren, møtt med kritikk. Til tross for at det her er svigerdatteren som blander seg inn i svigermorens væremåte, gjengis allikevel forumutsagn som framstiller svigermoren som vanskelig. Gjennom bruken av forumutsagn som framstiller svigermoren som vanskelig, inngår nettartikkelen i et intertekstuell nettverk som sammen framstiller svigermor som vanskelig. Man finner en god svigermor i slutten av nettartikkelen «Svigermor er verst» der svigerdatteren synes det er fint at svigermoren kommer ofte på besøk. Denne svigermoren blander seg ikke inn, og det er nettopp dette som gjør at hun ikke framstilles som vanskelig.

Selv om svigermødrene i flere av nettartiklene framstilles som årsaken til at svigerrelasjonen oppleves som anstrengt for flere svigerbarn, er det ikke nødvendigvis en ond svigermor som presenteres. I nettartikkelen «10 gode svigermors-regler» er en av de innledende setningene: «Å være svigermor er ikke alltid like lett, og det kan være lurt å ha noen forhåndsregler for å unngå konflikter» (DB, 2013). Dette skaper et bilde av svigermor som misforstått, der rådet om å ikke vaske og rydde hjemme hos svigerbarnet er ment som en hjelp til svigermødre som ikke forstår at svigerbarnet opplever det som invaderende. Denne framstillingen av svigermor bryter med den tradisjonelle framstillingen av svigermor som ond.

Nettartikkelen «10 gode svigermors-regler» (DB, 2013) er den eneste av nettartiklene som henvender seg direkte til lesergruppen svigermødre. Framstillingen av svigermor som misforstått kan derfor skyldes nettartikkelens målgruppe. Bildet av svigermoren som misforstått er derimot et bilde som også går igjen i flere av nettartiklene⁴. Framstillingen av svigermor som misforstått skyldes dermed ikke bare målgruppen, men en ny forståelse av karakteren svigermor. Dagens samfunn er et samfunn hvor konfliktløsning og selvhjelpsbøker har blitt viktige deler av samfunnsbildet. De fleste nettartiklene jeg har tatt for meg handler også om hvordan man skal få et godt forhold til svigerforeldrene og flere av disse nettartiklene tar opp elementer fra selvhjelpsbøker som kulepunkt med råd. Dersom svigermor ansees som ond, er det vanskelig å få en god relasjon til henne. Denne intertekstuelle bruken krever dermed en annen type svigermor enn den onde og det kan hevdes at den nye

⁴ Framstillingen av den «misforståtte svigermoren» er også noe som vil bli tatt opp i neste delkapittel.

misforståtte svigermoren er et resultat av dette. Her må det innvendes at i enkelte av nettartiklene ser man også konturer av den onde svigermoren, noe som jeg vil komme tilbake til senere i kapittelet. Den onde svigermoren har derfor ikke forsvunnet, men har blitt supplert med den misforståtte svigermoren.

I nettartikkelen «Det er lov å droppe svigerfamilien» (*Kvinneguiden*, 2015) grunngis svigerforeldrenes uønskede og uanmeldte besøk med at man har ulike måter å gjøre ting på i ulike familier og at de oftest ikke vet at svigerbarna opplever det som påtrengende. Forestillingen om den misforståtte svigermoren omfatter dermed også svigerforeldrene som par, men ettersom det generelt er svigermor som trekkes fram av svigerforeldrene, er det også først og fremst den misforståtte svigermoren som omtales og ikke svigerfaren.

Uanmeldt besøk var et tema som ble tatt opp av to av mine informanter, der Petter var den eneste av de to som opplevde det som slitsomt. Petter fortalte at samboeren og hennes familie hadde et tettere forhold enn det han var vant med. Petter bygger altså på samme forestilling som presenteres i nettartikkelen «Det er lov å droppe svigerfamilien» (*Kvinneguiden*, 2015). Han bruker ikke samboerens og svigerforeldrenes tette forhold til å forklare svigerforeldrenes hyppige besøk, men forklarer det heller med at svigerforeldrene hadde glemt hvordan det var å være småbarnsforeldre. Det er derfor ikke egentlig forestillingen om andre familienormer som aktiveres, men oppfatningen av at man glemmer hvordan noe var når man blir eldre. Ved å si at svigerforeldrene har glemt hvordan det var, gis det i likhet med nettartikkelen et bilde av svigerforeldrene som misforståtte og Petter deltar med dette i det nye intertekstuelle nettverket som bygger på forestillingen av svigerforeldre som misforståtte.

De fleste av mine informanter opplevde ikke at svigermoren tok over styringen når hun var på besøk. To av informantene hadde derimot opplevd at svigermor vasket og ryddet. I motsetning til nettartiklene, ble ikke dette framstilt som et problem. Torbjørn opplevde at svigermor var en rastløs person og han pleide derfor å legge fram skjortene sine slik at hun kunne ha noe å gjøre. Svingermors deltagelse i husarbeidet ble dermed ikke tatt som kritikk, men heller ønsket velkommen. Turid som opplevde at svigermor av og til kom hjem til dem og vasket, begrunner svigermors oppførsel med at svigermor vasket fordi hun så at Turid og

mannen hadde en travel hverdag. I motsetning til Torbjørn, legger ikke Turid til rette for svigermor, men hun kritiserer det heller ikke. Både Turid og Torbjørn framstiller svigermor som en person med gode intensjoner, et poeng som også framheves i nettartikkelene, men i stedet for å bli framstilt som misforstått, framstilles hun mer som god.

Det at ingen av informantene framstiller svigermødrenes deltagelse i husarbeid som negativt, kan være et uttrykk for at det finnes en forskjell i hvordan svigerrelasjonen oppleves for en enkeltperson og hvordan relasjonen framstilles i media. I Gjertrud Sæters (2010) doktoravhandling framstilles svigermødres deltagelse i svigerbarnas hjem, som en situasjon som hennes informanter opplevde som vanskelig. Ulikheter mellom hvordan mine informanter framstiller besøk og hvordan nettartiklene gjør det, kan derimot også skyldes intervjusituasjonen og ønsket om å ikke «henge ut» sin egen familie. For mange vil det oppleves som ubehagelig å kritisere noen som man har en nær familierelasjon til, første gang man møter noen. Jeg hadde kanskje fått andre svar dersom jeg hadde gjort flere intervjuer. Nå er det også viktig å huske på at det er snakk om en lite gruppe informanter, og at man gjerne ikke melder seg på et slik prosjekt dersom man har et dårlig forhold til svigerforeldrene.

Julen er en tid man ofte tilbringer sammen med familien og det innebærer for mange et besøk til eller fra svigerforeldre. I nettartikkelen «Slik takler du svigermor» (*KK.no*, 2012) framstilles julen som en tid hvor svigerrelasjonen kan oppleves anspent. Nettartikkelen innledes med setningen: «De aller fleste har et godt forhold til sin svigerfamilie, men når julen kommer og kjære tradisjoner skal holdes i hevd, oppdager mange at de blir ekstra hårsåre» (*KK.no*, 2012). Nettartikkelen gir med dette inntrykk av at grunnen til at svigerrelasjonen oppleves som vanskelig, er de mange ulike familietradisjonene. I nettartikkelen «Hvordan takle «svigers» i jula» (*Nrk.no*, 2009) framstilles derimot ikke julen som en spesielt konfliktfull situasjon for svigerrelasjonen. Dette kan skyldes at nettartikkelen i tillegg til å handle om julefeiring også handler om det første møtet og om hvordan man skal gjøre et godt inntrykk. I likhet med «Slik takler du svigermor» (*KK.no*, 2012) tematiseres også uvante juletradisjoner i nettartikkelen «Hvordan takle «svigers» i jula» (*Nrk.no*, 2009). Det kan ut i fra dette sies at begge artiklene bygger på den samme forestillingen om at julefeiringen kan oppleves som uvant og begge inngår dermed i samme intertekstuelle nettverk.

I nettartikkelen «Slik takler du svigermor» (*KK.no*, 2012) fremstilles svigermor i likhet med artiklene om besøk, som en misforstått svigermor som ønsker alt godt, men som ikke får det til. I nettartikkelen «Ikke frykt svigersjula» (*KK.no*, 2010) hevdes det at så lenge svigerforeldrene ikke oppfører seg direkte ondt, bør man tåle det. Dersom de gjør noe direkte frekt eller ondskapsfullt, som å komme med små stikk om at man ikke er bra nok, er det lov å gi beskjed. I nettartikkelen møter vi i tillegg til den misforståtte svigerfamilien, også en ond svigerfamilie. Forestillingen om den onde svigermoren er dermed også gjeldende i nettartiklene, selv om det er i mindre grad enn før. I likhet med at den misforståtte svigermoren også omfatter svigerforeldre som et par, ser man i denne artikkelen spor av onde svigerforeldre.

De fleste av mine informanter ga ikke uttrykk for at de opplevde julen som spesielt vanskelig. Noen av informantene uttrykker et savn over egne tradisjoner, men i likhet med framstillingen av julefeiringen i nettartikkelen «Hvordan takle «svigers» i jula» (*Nrk.no*, 2009) framstilles ikke de uvante juletradisjonene som ubehagelige eller konfliktskapende. En av mine informanter opplevde derimot julefeiringen som noe ubehagelig på grunn av at svigerforeldrene drakk mer enn vedkommende var vant til i høytidene. I likhet med nettartikkelen «Slik takler du svigermor» (*KK.no*, 2012) framtrer høytiden som en situasjon som gjør at relasjonen oppleves som vanskelig. Tilsynelatende kan det se ut som at informanten tar utgangspunkt i forestillingen om at julen oppleves som ubehagelig fordi den er uvant. Det kan derimot også være at informanten legger det fram på denne måten fordi det oppleves som ubehagelig å henge ut svigerfamilien.

I tillegg til å gå på besøk og å feire jul sammen, er det ikke uvanlig å reise på ferie med svigerfamilien. Ferie var også et tema som ble tatt opp i enkelte av nettartiklene. I motsetning til julefeiringen, blir ferie framstilt som noe man ikke må gjøre, men som man gjerne gjør fordi man føler seg forpliktet til det (*KK.no*, *Kvinneguiden.no*, 2015). Ferie omfatter her både hytteturer og utenlandsturer (*KK.no*, *Kvinneguiden.no*, 2015). I likhet med julefeiring er ferie en situasjon hvor man tilbringer mye tid sammen med svigerforeldrene og gjerne bor tett over en lengre periode. I flere av artiklene som tematiserte julefeiring og ferie, rådes man til å få

lagt inn litt alenetid, noe som antyder at det å bo sammen tett over lengre tid kan oppleves som konfliktskapende. Dette kommer også til uttrykk i nettartikkelen «Slik takler du svigermor» (KK,2012) hvor det frarådes å overnatte dersom man bor trangt. Det å bo tett framstilles dermed som vanskelig, selv om man ikke nødvendigvis har en vanskelig relasjon i utgangspunktet.

Det å bo tett sammen er et tema som tas opp av flere av mine informanter. Selv om det kun er Charlotte som ga uttrykk for at hun bodde trangt i julen og at det opplevdes som ubehagelig, var det flere av informantene som framhevet at de ikke opplevde det som slitsomt fordi huset var stort og de derfor ikke bodde trangt. Også hos flere av mine informanter finnes en forestilling om at det å bo tett kan gjøre at relasjonen oppleves som vanskelig.

I likhet med besøk og julefeiring var også ferie et tema som ble tatt opp i intervjuene. Som tidligere nevnt i kapittel 4 har Charlotte et noe anstrengt forhold til svigermor og hun unngikk derfor å reise på hyttetur med svigerforeldrene. Petter som har et veldig godt forhold til svigerforeldrene opplever derimot hytteturene med svigerforeldrene som veldig positivt. Petter og Charlottes framstilling av overnattingsturer med svigerforeldrene gjenspeiler dermed nettartikkelen «Det er lov å droppe svigerfamilien» (Kvinneguiden, 2015) sin framstilling av ferie som en situasjon som kan oppleves som vanskelig dersom man allerede har et dårlig forhold til svigerforeldrene. Det må påpekes at Charlotte, i likhet med alle de andre yngre informantene, allikevel ønsker å reise på utenlandsferie med svigerforeldrene. Det at Charlotte ga uttrykk for et ønske om å dra til utlandet med svigerforeldrene, kan dermed henge sammen med at det har blitt vanlig å reise på storfamilietur til utlandet og at det derfor også finnes en forventning om at dette er noe man bør gjøre.

De fleste av de eldre informantene hadde kun reist på innenlandsferie med svigerforeldrene. Blant de få som hadde vært i utlandet med svigerforeldrene, var dette i forbindelse med besøk av barnebarn eller fordi informantene og deres familie hadde bodd i utlandet en kort periode. Forskjellen mellom de to generasjonene kan skyldes at det å reise på utenlandsferie generelt er noe som har blitt mye mer vanlig de siste årene fordi folk har bedre råd. I forbindelse med innenlandsturene ga derimot enkelte av de eldre informantene som hadde et godt forhold til

svigerforeldrene, uttrykk for at de begrenset antallet dager de tilbrakte sammen for å unngå at forholdet ble for intenst. Den måten å forholde seg til ferie med svigerforeldrene reflekteres i artikkelen «Slik takler du svigermor» (KK, 2012) sin framstilling av at det å bo tett over lenger tid generelt kan oppleves som slitsomt.

5.2 Barnepass og barneoppdragelse

Barneoppdragelse og barnepass var tema som ble tatt opp i flere av nettartiklene. I likhet med foreldrene, har også ofte svigerforeldrene en interesse for barna. I flere av nettartiklene framstilles barna som noe som kan medføre at svigerrelasjonen oppleves som vanskelig. Det er først og fremst svigermødres innblanding i forhold som omhandler barna som framstilles som frustrerende og konfliktskapende. Nettartikkelen «Slik takler du svigermors innblandinger» innledes med setningen: «Noen av oss har svigermødre som blander seg inn i det meste. Hvordan barnerommet skal se ut, hvilke klær barnet skal og ikke skal ha på seg, og til og med hvordan barneoppdragelsen skal foregå» (*Foreldre.no*, 2014). Ved at det benyttes formuleringen «til og med», blir barneoppdragelse framhevet som noe det er unaturlig for svigermødre å blande seg inn i. I nettartikkelen «Svigermor er verst» (*Foreldre.no*, 2009) blir svigermødre som overtar morsrollen, trukket fram som et av de største irritasjonsmomentene. I nettartikkelens intervju med svigerdatteren og hennes svigermor, blir det at svigermor ikke blander seg inn i barneoppdragelsen trukket fram som en av grunnene til at svigerdatteren og svigermoren har et godt forhold og det er dermed også med på å gjøre at svigermoren her ikke framstilles som vanskelig.

I likhet med nettartiklene som omtaler besøk er det også svigermor som omtales som den som blander seg inn i forbindelse med barna og oppdragelse. I nettartikkelen «Det er lov å droppe svigerfamilien» (*Kvinneguiden*, 2015) er det svigerfamilien og svigerforeldrene som omtales generelt i nettartikkelen. Det er kun i forbindelse med barneoppdragelse at svigermor omtales uten svigerfar og hun knyttes dermed spesielt opp mot barnebarna. Den eneste nettartikkelen som omtaler svigerfar i forbindelse med barna, er «Prioriterer røyken foran barnebarna» (*Foreldre.no*, 2011), som gjengir en forum-bruker som er frustrert over svigerfaren som røyker med barnet på fanget, selv om han er blitt bedt om å la være. Nettartikkelen innledes derimot med setningen: «Relasjonen til den «brysomme» svigermoren kan være en av

familien vanskeligste. Mange irriterer seg over hvordan svigermor blander seg for mye eller for lite inn i barneoppdragelsen» (*Foreldre.no*, 2011). Dette skaper et bilde av at det allikevel først og fremst er svigermor som anses som den vanskelige i forbindelse med barna.

Det at svigermor blander seg inn i barneoppdragelsen og at det er noe som kan oppleves som frustrerende, er også en forestilling som kommer til uttrykk hos enkelte av informantene mine. Charlotte opplevde at svigermoren tok over styringen i barneoppdragelsen og dette gjorde at hun ble usikker og at hun ikke følte seg respektert. Hun trekker dermed på det samme intertekstuelle nettverket som nettartiklene og sammen legitimerer de forestillingen om at svigermors innblanding i barneoppdragelsen er med på gjøre at svigerrelasjonen framtrer konfliktfull. Turid opplevde som tidligere nevnt i kapittel 4, at svigerfar kom med negative kommentarer til sin sønns deltagelse i bleieskift, noe som kan tolkes som at svigerfar også kunne være en som blandet seg inn i barneoppdragelsen. I følge Turid er hennes svigerfar det hun omtaler som «en personlighet». Han framstilles altså som et unntak fra normen og Turid trekker dermed også på forestillingen om at det først og fremst er svigermødre som er dem som blander seg inn.

Det var også informanter som ga uttrykk for at svigerforeldrene ikke blandet seg inn i barneoppdragelse og at de derimot spurte svigerbarna om hvordan de ville at ting skulle gjøres. Det fantes derfor også blant enkelte av informantene en forestilling om at svigermor ikke blandet seg inn. I nettartikkelen «Slik takler du svigermors innblandelser» (*Foreldre.no*, 2014) blir «noen» bruk om antallet svigermødre som bander seg inn i barneoppdragelsen. Til tross for at flere av nettartiklene framstiller svigermor som en som blander seg inn i barneoppdragelsen, åpnes det også for at dette ikke gjelder alle. Både blant informantene og i nettartiklene finnes det dermed en forestilling om at man ikke trenger å ha problemer med dette.

I nettartiklene, som omhandler, ferie og besøk og svigerforeldres forhold til barna, tas det utgangspunkt i svigerdøtres opplevelse av svigerrelasjonen. Mens enkelte nettartikler ikke omtaler svigerdøtre direkte, kommer det i flere av nettartiklene fram indirekte, ved at det brukes ord som «han» og «drømmemannen» når man beskriver partnere. Nå trenger ikke

denne formuleringen bety at det er kvinner det er snakk om. Det kan i utgangspunktet også være snakk om homofile menn, men ettersom at det er nettartikler fra *Kvinneguiden* og *KK.no*, som begge er nettsteder som henvender seg til kvinner, er det større sannsynlighet for at det er snakk om kvinner. Henvisningen til svigerdatteren kan skyldes at svigerkonflikter generelt har blitt framstilt som et tema som omhandler kvinner (Sæter, 2010), men det kan også skyldes at flere av nettartiklene er hentet fra *Kvinneguiden* og *KK.no*, som begge er nettsteder som henvender seg til kvinner og at det derfor er naturlig at det er sett fra kvinners synspunkt.

Både de mannlige og kvinnelige informantene hadde opplevd problemer med at svigerforeldrene ga barna søtsaker selv om de ble bedt om å ikke gjøre det. Lars tror at hans svigerinne har hatt mer problemer med svigermor enn det han hadde og at det for ham var et ønske at barna ikke skulle spise søtsaker når de var små, mens det for svigerinnen var et krav. Selv om de mannlige informantene i den yngre generasjonen også gav uttrykk for at de hadde problemer med svigerforeldre som ikke holdt seg til oppsatte regler, gis det i lys av dette allikevel et inntrykk om at svigerdøtre gjerne hadde mer problemer med svigermors innblanding enn det svigersønnene hadde. Ifølge Sæter (2010) er det mindre akseptert for menn å snakke om konflikter med svigermor enn det er for kvinner og at de gjerne benytter seg av svigermorsvitser isteden til å uttrykke konflikter i relasjonen. Ved at det ikke anses som legitimt for menn å kommunisere konflikter med svigermor, blir det gjerne heller ikke pratet om. Det skapes på den måten et bilde av at menn ikke har problemer med svigerrelasjonen. Dette kan dermed være grunnen til at det først å fremst er svigermor-svigerdatter-relasjonen som tematiseres i nettartiklene.

Svigermor blir også framstilt som misforstått i nettartiklene som omhandler svigerforeldrenes forhold til barna. I flere av nettartiklene framheves endringen i familie dynamikken når man danner en ny kjernefamilie. Endringen benyttes i enkelte av nettartiklene som forklaring på hvorfor svigermoren blander seg inn i forhold som har med barna å gjøre. I nettartikkelen «Slik takler du svigermors innblandelser» (*Forelder.no*, 2014) refereres det til en psykolog som mener at svigermødres innblanding skyldes at hun ønsker å være en del av sitt barns og barnebarns liv. I nettartikkelen «Det er lov å droppe svigerfamilien» (*Kvinneguiden*, 2015) hevdes det at i de fleste tilfeller vet ikke svigermor at hun gjør noe galt og at det er viktig at

hun forstår at man som svigerbarn setter pris på henne. Det å vise at man setter pris på svigermor blir dermed framstilt som en måte å unngå konflikter på.

Dette er også noe som tematiseres hos enkelte av informantene. Charlotte som har en svigermor som involverer seg en god del inn i barneoppdragelsen, unnskylder svigermors innblanding med av at svigermødre ønsker å vise at de er der. Charlotte tar dermed utgangspunkt i samme forestilling som nettartiklene, og det kan hevdes at hun bygger på forestillinger fra det samme intertekstuelle nettverket som nettartiklene. Ifølge Charlotte har hennes samboer et nært forhold til sin familie og spesielt moren. Det nære forholdet framstilles derimot ikke som noe negativt slik det gjør i flere av nettartiklene og Charlotte reflekterer dermed kun enkelte deler av den samme forestillingen. Dette kan skyldes at det finnes ulikheter mellom media og enkeltindividers forståelse av svigerrelasjonen, men det kan også skyldes intervjusituasjonen.

I flere av nettartiklene kommer det fram at svigermor mest sannsynligvis ikke mener noe ondt med det hun gjør, men at hun bare ikke vet bedre. Leseren rådes dermed til å snakke med svigermor om det man oppfatter som et problem. I enkelte artikler knyttes svigermors innblanding også opp mot at svigermødrene ikke respekterer familiens regler. Hun vet dermed at hennes handlinger er imot foreldrenes ønske og denne framstillingen inneholder dermed også et snev av skikkelsen om den onde svigermoren. I nettartikkelen «Det er lov å droppe svigerfamilien» (*Kvinneguiden*, 2015) gis det råd om at det er lov å begrense samværet mellom barna og svigerforeldrene dersom svigermor med vilje ikke følger rådene som gis. Dette er også noe man finner igjen i nettartikkelen «Svigermor er verst» (*Foreldre.no*, 2009) hvor en forumbruker kommenterer en annen forumbrukers frustrasjon over svigermor, med at hun aldri ville latt en slik svigermor være sammen med barnet uten oppsyn. Svigermors oppførsel blir på den måten straffet. Svigerdatteren framheves dermed som den handlende, i motsetning til i folkediktningen og leserbrevene og virkelighetshistoriene fra 1980-tallet, hvor det er svigermor som har størst makt (Sæter, 2010:150). Framstillingen av svigerdatteren som agerende, samsvarer med en mer handlende svigerdatter fra leserbrevene og virkelighetsfortellingene på 90-tallet og utover. Dette kan skyldes endringen i yngre kvinners stilling i samfunnet og familien.

Mens svigermødrene i virkelighetshistoriene og leserbrevene fra 1990-tallet framstilles som onde (Sæter, 2010), kan det stilles spørsmål om svigermødrene i nettartiklene egentlig framstilles som onde. I nettartikkelen «Slik takler du svigermors innvendinger» (*Foreldre.no*, 2014) gis det råd om at man skal «skremme» svigermor litt ved å fortelle om hvilke konsekvenser svigermors handlinger får. I følge psykologen ønsker ikke svigermor å skade barnet, og hun vil dermed slutte med det dersom hun får vite at barnet tar skade av handlingene. Svigermorens valg om ikke å respektere foreldrenes regler, er dermed ikke gjort for å være ond, men fordi man har ulike forståelser av barnets beste. Motivet for svigermors handling, kan dermed skyldes en form for omsorg ovenfor barnebarnet, men ettersom hun vet at det hun gjør er imot foreldrenes vilje, skyldes ikke hennes handlinger misforståelser. Det er dermed her en blanding av den misforståtte og onde svigermoren som her framstilles.

I likhet med flere av nettartiklene, framstiller mine informanter svigermor som en med gode intensjoner. I tilfeller hvor informantene har gitt uttrykk for at svigermor har blandet seg inn, bortforklares det med at svigermor bare var bekymret for barnets ved og vel eller med at svigermor ønsket å skjemme bort barnet med søtsaker. Det nærmeste man kommer til tendenser av den onde svigermoren, er Charlotte som opplevde at svigermor ofte gjorde det motsatte av det hun ba om, noe som førte til frustrasjon og følelsen av ikke å bli respektert. I likhet med forestillingen om den misforståtte svigermoren, forklarer Charlotte svigermorens innblandinger med at svigermødre ønsker å være en del av barnets liv. Selv om Charlotte trekker seg bort fra svigermoren, gis det ikke uttrykk for at dette omfatter barnet. Det at hun trekker seg bort blir derfor ikke en straff på lik linje med framstillingen man finner i nettartiklene.

I enkelte av artiklene anbefales leseren å tenke seg godt om før vedkommende eventuelt bryter kontakten med svigerforeldrene. I «Det er lov å droppe svigerfamilien» (*Kvinneguiden*, 2015) rådes det til å ikke bryte kontakten dersom det er mulig. Dette begrunnes med at det er bra for barn å ha flere voksne rundt seg. Forholdet mellom barnebarn og besteforeldre tillegges dermed viktighet i seg selv. Dette forholdet er også noe som kommer til uttrykk i nettartikkelen «Prioriterer røyken foran barnebarna» (*Foreldre.no*, 2011) hvor en gravid

svigerdatter, anklager sin svigermor for allerede å ha nedprioritert det ufødte barnet ved å røyke når svigerdatteren er på besøk. I denne kritikken til svigermoren ligger det innforstått en forestilling om at hun som bestemor bør prioritere sitt barnebarn og at forholdet mellom de to er viktig.

Viktigheten av forholdet mellom besteforeldre og barnebarn er som vi har sett i kapittel 4, også noe som kommer til uttrykk hos flere av mine informanter. I likhet med nettartiklene ble barnebarnets forhold til besteforeldrene et element som gjorde at man gjerne fant seg i litt mer enn man ellers ville ha gjort. Dette er gjerne noe av grunnen til at Charlotte ikke straffer svigermoren med begrenset tid med barnet. I motsetning til i nettartiklene, vektlegger flere av mine informanter at barnebarnas forhold til besteforeldrene også var noe som gjorde at de søkte mer kontakt med svigerforeldrene og at svigerforeldrene søkte mer kontakt med dem enn før. Det at dette ikke tematiseres i nettartiklene, kan skyldes nettartiklenes generelle fokus på svigerbarnets nåværende situasjon og som er et resultat av artiklenes orientering rundt å gi råd til leseren.

Svigermors innblanding i barnas liv framstilles ikke bare negativt. I «Det er lov å droppe svigermor» (*Kvinneguiden.no*, 2015) påpekes det at svigermødres interesse for barna også kan være positivt ettersom man gjerne trenger barnepass og at hun kan være god å spørre om råd, men at det allikevel er mange som opplever det som anstrengende når hun blander seg inn. Nettartikkelen «Svigermor er verst» (*Foreldre.no*, 2009) viser i intervjuet med svigerdatteren og hennes svigermor, hvordan man som svigerdatter også kan oppleve svigermors deltagelse i barnas liv som veldig positivt og hvordan svigermor kan være til stor hjelp i en travel hverdag. Svigerforeldrenes hjelp og viktighet i barnets hverdag er også noe som tematiseres i nettartikkelen «Det passer ikke for alle» (*Foreldre.no*, 2014) som handler om en svigersønn som bor i samme hus som sine svigerforeldre.

I de to sistnevnte nettartiklene møter man en god svigermor eller gode svigerforeldre. Framstillingen av den gode svigermoren og de gode svigerforeldrene finnes hovedsakelig i nettartiklene som bygger på intervjuer med enkeltpersoner. I de fleste nettartiklene som gir et bilde av svigermor som god er nettartikler som omtaler svigermødre eller svigerforeldre som

også er besteforeldre. Selv om dette gjerne bare nevnes i en bisetning kan det hevdes at framstillingen av den gode svigermor og de gode svigerforeldrene også er preget av besteforeldrerollen som ofte generelt har blitt framstilt som vesentlig mer positiv enn svigerforeldrerollen. Den gode svigermoren er også å finne i *Hjemmets* virkelighetsfortellinger og leserbrevene fra 1980-tallet (Sæter, 2010), og den gode svigermoren har dermed over lenger tid vært tilstede som en mulig alternativ tolkning til den onde og nå også misforståtte svigermoren. Både i *Hjemmets* virkelighetsfortellinger og leserbrevene fra 1980-tallet og i nettartiklene jeg har sett på, er den gode svigermoren derimot i fåtall.

Flere av mine informanter ga også uttrykk for at svigerforeldrene var flinke å hjelpe til med barna og at dette var noe de satt stor pris på. Informantene trekker med dette på den samme forestillingen om den gode svigermoren og de gode svigerforeldrene, som i nettartiklene. I motsetning til nettartiklene, er den gode svigermoren og de gode svigerforeldrene, en framstilling som ofte går igjen hos informantene. Ettersom det først og fremst er i gjengivelser av enkeltindividers opplevelse av svigerrelasjonen man møter den gode svigermoren, tyder det på at den gode svigermoren har større utbredelse i hverdagssfæren, som gjennom intervjuer med enkeltindivider også til en viss grad gjør seg gjeldende i nettartiklene. I likhet med nettartiklene er det også stort sett svigermor som løftes fram her, spesielt er dette gjeldende for den eldre generasjonen. Blant den yngre generasjonen trekkes også svigerfar mer fram. Den gode svigermoren er spesielt gjeldende i forbindelse med barna, og det er derfor først og fremst svigermoren som bestemor som framstilles som god.

5.3 Kapitteloppsummering

I nettartiklene blir besøk, jul, ferie og barneoppdragelse trukket fram som situasjoner som kan medføre at svigerrelasjonen oppleves som vanskelig. Dette er også tema som fremheves av mine informanter som situasjoner som kan oppleves som anstrengt. I motsetning til i nettartiklene opplevde ikke mine informanter det som påtrengende at svigermoren deltok i husarbeidet da hun var på besøk. I både nettartiklene og hos informantene framheves forholdet mellom barna og besteforeldre som viktig, men hos informantene framheves det også at de opplevde at de fikk et nærere forhold til svigerforeldrene etter at de fikk barn.

Det er hovedsakelig svigermor som trekkes fram i nettartiklene. I nettartiklene finner man tre typer svigermødre; «den onde», «den misforståtte» og «den gode». De tre svigermorstypene, kan som kapittelet viser også omfatte svigerforeldrene som par, men siden det hovedsakelig er svigermor som trekkes fram er det hovedsakelig «en ond», «misforstått», eller «god» svigermor vi møter. Til tross for at det er «den onde svigermoren» som tradisjonelt har vært den vanlige måten å framstille svigermoren på, er det den «den misforståtte» svigermoren som ofte framheves i nettartiklene. «Den misforståtte svigermoren» er en relativt ny måte å framstille svigermor på, og kan skyldes nettartiklenes nye intertekstuelle bruk av elementer fra selvhjelpsbøker. Det er derfor gjerne et resultat av samfunnets økte fokus på gode relasjoner. «Den onde svigermoren» blir i nettartiklene trukket fram i sammenheng med den «misforståtte svigermoren». «Den gode svigermoren» er den av svigermorstypene som er minst utbredt i nettartiklene. Mens artiklene som kun bygger på eksperter eller forskningsresultater, hovedsakelig framstiller den misforståtte eller den onde svigermoren, er det i nettartiklene som bygger på intervjuer med enkeltindivider, at man finner «den gode svigermoren». Hos informantene er «den gode svigermoren» og «den misforståtte svigermoren» som er mest utbredt. I enkelte av intervjuene finnes det også tendenser til «den onde svigermoren». I neste kapittel vil det bli gitt en oppsummering av oppgavens funn og forslag til videre forskning.

Kapittel 6: Avslutning

Det vil i dette avsluttende kapittelet bli diskutert oppgavens funn opp mot hovedproblemstillingen: Hvilke forestillinger finnes om svigerrelasjonen og på hvilke måter har den eventuelt endret seg fra en generasjon til en annen? Jeg vil gjøre dette ved å drøfte funnene opp mot de tre kapittelproblemstillingene. Jeg vil også komme med forslag til videre forskning.

6.1 Oppsummering

Den første kapittelproblemstillingen var: Hvordan oppleves det å bli en del av svigerfamilien og hvordan forholder kvinner og menn i de to utvalgte aldersgruppene seg til sin svigerfamilie? De fleste av mine informanter ga uttrykk for at de opplevde det første møtet som viktig, noe som tilsynelatende skyldtes vissheten om at relasjonen til kjærestens foreldre kunne utvikle seg til en familierelasjon. Dette var noe som hos mine informanter gikk på tvers av kjønn og alder.

For flere av informantene var det spesielt i forbindelse med julefeiringen at overgangen til en ny familie ble merkbart og flere av informantene ga uttrykk for savn av egne juletradisjoner. Dette var noe som også så ut til å gå på tvers av kjønn og alder. Enkelte av informantene opplevde også uvant væremåte og ulik sosial bakgrunn som noe som gjorde at de opplevde det som ubehagelig å bli en del av svigerfamilien. Dette var noe de eldre informantene opplevde forsvant etter hvert som de ble vant til det eller fokuset endret seg. Samtidig som svigerfamiliens uvante væremåte kan oppleves som ubehagelig, kan det også oppleves som positivt ved at det tilfører noe man selv savner fra sin egen familie. Like verdier ble av flere av informantene også løftet fram som en viktig faktor for om man opplevde det å bli en del av svigerfamilien som positivt.

De fleste av informantene i begge aldersgruppene og av begge kjønn, fortalte at det var partneren som var den som opprettholdt kontakten og sørget for kontinuitet. Dette kan skyldes at foreldre-barn-relasjonen oppleves som nærmere enn svigerrelasjonen. De kvinnelige

informantene kunne derimot be partneren om å ta kontakt med svigerforeldrene og deltok altså indirekte i å opprettholde kontakten med svigerfamilien. Dette var ikke noe som ble gjort av de mannlige informantene. Mine funn reflekterer dermed elementer av teorien om at kvinnen spiller en aktiv rolle i å opprettholde kontakten mellom generasjonene også på mannens side.

Det at svigerrelasjonen ble innledet i voksen alder åpnet opp for en vennerelasjon som ikke på samme måte er mulig i en foreldre-barn-relasjon. Hvor mye kontakt man har med svigerforeldrene avhenger også av om svigerrelasjonen oppleves som god. Enkelte av informantene som har et anspent forhold til svigerfamilien har redusert kontakten, og det kan dermed argumenteres for at svigerrelasjonen er preget av å være delvis «rene relasjoner». Ettersom at informantene ikke bryter helt med svigerrelasjonen, men kun reduserer kontakten kan det allikevel argumenteres for at det ikke er «rene relasjoner» i begrepets rette forstand.

Den andre kapittelproblemstillingen var: Hvordan påvirkes svigerrelasjonen av besteforeldrerollen og hvordan fremstilles svigermor og svigerfar som besteforeldre av kvinner og menn i de to aldersgruppene? Flere av informantene opplevde at forholdet til svigerforeldrene ble nærere etter at de fikk barn. For mange av informantene var det viktig at barna fikk et forhold til sine besteforeldre og de dermed tok mer kontakt med svigerforeldrene enn før. Dette var noe som gikk på tvers av kjønn og alder. Det var hovedsakelig informanter som bodde i nærheten av svigerforeldrene som opplyste at forholdet ble nærere da barna kom og avstanden så dermed ut til å være avgjørende for hvor vidt man opplevde at forholdet ble nærere. Flere av informantene, uavhengig av alder, kjønn og bosted opplevde at barnet kom i fokus, noe som for en av informantene gjorde at tidligere forskjeller mellom informanten og svigerfamilien falt. Enkelte av de eldre informantene opplevde at den nærheten som ble skapt av barna, forsvant når barna ble voksne. Informantene som opplevde at nærheten forsvant, bodde ikke i nærheten av svigerforeldrene og i likhet med hvorvidt man opplever økt nærhet, er også opplevelsen av redusert nærhet, avhengig av hvor man bor i forhold til svigerfamilien. Det var også hovedsakelig informanter som ikke hadde så mye felles med svigerforeldrene som opplevde at nærheten forsvant. Det ser dermed ut til at en relasjon lettere kan være en ren relasjon når barna blitt større, men at det allikevel ikke er en «ren relasjon» i begrepets rette forstand, ettersom at de ikke brøt fullstendig.

Til tross for at svigerforeldrenes interesse i barnet hovedsakelig ble betraktet som positivt, kan uenigheter i hva som er best for barnet føre til konflikter, samtidig som for mye interesse også oppleves som at man ble overkjørt av svigerforeldrene. Selv om man følte seg overkjørt av svigerforeldrene, var det tilsynelatende vanskelig å åpenlyst å kritisere svigerforeldrene. Dette kan skyldes at man føler at man burde være takknemlig og at man derfor ikke burde klage.

I forbindelse med svigerforeldrenes rolle som besteforeldre, var det kun den yngre generasjonen som opplevde det som et problem at svigerforeldrene ga barna mye søtsaker. Det at dette ikke ble tatt opp av den eldre generasjonen kan skyldes vår egen tids økte fokus på helse og det å spise sunt. De fleste eldre informantene framhevet svigermor som den av svigerforeldrene som hadde hjulpet til i forbindelse med barna og hun ble spesielt roset for at hun hadde stilt opp som barnevakt. I den yngre generasjonen ble også svigermor rost, men her ble også svigerfars innsats trukket fram. Hos de yngre informantene ble det generelt fortalt at svigerfar var deltagende i en større grad enn hos de fleste eldre informantene. Denne endringen i svigerfars deltagelse kan skyldes endring i synet på farskap, der far har blitt mer deltagende i hjemmet. I hvor stor grad svigerfar er deltagende, varierer noe hos de yngre informantene. Dette kan skyldes at endringen i kjønnsnormer er noe som skjer gradvis og som gjerne har ulik utbredelse i ulike miljøer.

I forbindelse med svigerforeldrenes forhold til barnebarna var det også svigermor som ble trukket fram som den av svigerforeldrene som blandet seg negativt inn i barneoppdragelsen. Dette var noe som gikk på tvers av aldersgruppene og kan skyldes at, til tross for at svigerfar ble mer deltagende i den yngre generasjonen, var det allikevel også her svigermor deltok mest. Det var først og fremst de kvinnelige informantene som fortalte om irritasjon og/eller konflikter med svigermor i forbindelse med hennes oppførsel ovenfor barna. Det var kun de kvinnelige informantene som fortalte at de følte at svigermor ikke respekterte dem. Det at man ikke følte seg respektert av svigermor knyttes opp mot informantens rolle som mor, der kritikken av mor også blir en kritikk på informanten som kvinne, noe som er i tråd med forestillingen om vesentlig forskjellige kjønn (jf. Laqueur, 1994).

Den siste kapittelproblemstillingen var: Hvordan framstilles svigerrelasjonen i nettartiklene og hvilke likheter og ulikheter finnes i måten nettartiklene og informantene framstiller relasjonen på? I nettartiklene ble svigermor framhevet som den parten i svigerrelasjonen som gjorde at relasjonen opplevdes som vanskelig. Spesielt ble hennes innblanding i svigerbarnets hjem og i barneoppdragelse trukket fram som konfliktområder. Svigermorens innblanding i barneoppdragelse ble i flere av nettartiklene knyttet opp mot endringen i familiestrukturen, der svigermor blandet seg inn fordi hun ønsket å være en del av sitt barn og barnebarns liv. Flere av nettartiklene framhevet også hvordan svigerforeldrene oppleves som viktig for barna og at svigerforeldrenes engasjement for barna også kan oppleves positivt for svigerbarna. I flere av nettartiklene ble jul og ferie tematisert. I forbindelse med julefeiringen framheves det hvordan julen er en periode hvor forskjeller mellom svigerbarnet og svigerfamilien kommer tydeligere fram. Enkelte av artiklene fremhever ulikhetene mellom familiene som konfliktskapende.

Gjennom en undersøkelse av nettartiklene, viste det seg at til tross for at nettartiklene framstilte svigermoren som den i svigerrelasjonen som oppleves som vanskelig, ble ikke nødvendigvis framstilt som ond. I flere av artiklene møter vi en misforstått svigermor med gode intensjoner. Den nye måten å betrakte svigermor på kan skyldes flere av nettartiklenes intertekstuelle bruk av elementer fra selvhjelpsbøker som tilsynelatende er et resultat av et økt fokus på gode relasjoner. For at man skal kunne ha et godt forhold til svigermor kan hun ikke være ond. Derfor tvinges det fram en ny type svigermor. I enkelte av nettartiklene presenteres vi derimot også for den ond svigermor, og den misforståtte svigermor har altså ikke tatt helt over for den onde svigermoren, men representerer heller en alternativ måte å forstå svigermor på. Enkelte av nettartiklene framstiller svigermor som god. Denne gode svigermoren er også tilstede i virkelighetsfortellinger og leserbrev i *Hjemmet* fra perioden 1985-2005. Både i *Hjemmet* og i nettartiklene er forestillingen om den gode svigermoren i mindretall.

Nettartiklenes framstilling av svigerrelasjonen har flere likheter med informantenes framstilling. En av ulikhetene mellom nettartiklene og informantenes framstilling, var at informantene ikke ga uttrykk for at svigerforeldrene blandet seg inn når de var på besøk. Til tross for at vi møter de samme svigermorstypene hos informantene er den onde svigermoren

mindre tilstede hos informantene enn i nettartiklene. Samtidig gis den gode svigermoren større plass hos informantene enn i nettartiklene.

6.2 Videre forskning

Svigerrelasjonen er et tema som det generelt er forsket svært lite på. I forskningssammenheng er en masteroppgave en relativt liten oppgave og det satte derfor begrensinger hvor mange elementer som kunne tas med. Nå valgte jeg i mitt masterprosjekt å fokusere på hvordan etnisk norske heterofile svigerbarn opplevde svigerrelasjonen. Det kunne også vært veldig interessant å se på hvordan homofile par opplevde svigerrelasjonen. Det hadde også vært givende å gjennomføre et komparativt studie av etnisk norske svigerbarn og svigerbarn fra innvandrers bakgrunn.

Det meste av det som er blitt skrevet om svigerrelasjonen har fokusert på svigermor og svigerdatter. I min avhandling ser jeg også på hvordan forholdet mellom svigerfar og svigersønn, men forholdet mellom svigerfar og svigersønn blir bare en liten del av undersøkelsen. Det hadde derfor vært givende å gjennomføre en større undersøkelse der man kun intervjuet svigerfedre og svigersønner.

I masteroppgaven så jeg også på hvordan svigerrelasjonen ble framstilt i nettartiklene. Et forslag til videre forskning er å undersøke om svigerrelasjonen framstilles ulikt i forskjellige media, og om det finnes forskjeller mellom norske og utenlandske media, som for eksempel amerikanske filmer, eller forskjeller mellom tradisjonelle og sosiale medier. Da jeg i masteroppgaven så nærmere på nettartikler, la jeg merke til at svigerrelasjonen ofte ble framstilt fra svigerbarnets synspunkt og det er svigerforeldrene og spesielt svigermor som framstilles som den vanskelige. Det hadde derfor også vært interessant å intervjuet svigerforeldre om hvordan de opplevde svigerrelasjonen og medias framstilling av svigerforeldre som vanskelige.

Litteraturliste

Allen, G. (2000) *Intertextuality*, Routledge, London

Alver, B. G. & Øyen, Ø. (1997) *Forskningsetikk i forskerhverdagen. Vurderinger og praksis*, Oslo, Tano Aschehoug

Butler, J. (2006) *Gender Trouble*, 3.utg, New York & London, Routledge

De nasjonale forskningsetiske komiteer (mars 2006), *Etiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniorum, juss og teknologi* [Internett] Den nasjonale forskningsetiske komiteer, Tilgjengelig fra:
<http://www.etikkom.no/Forskningsetikk/Etiske-retningslinjer/Samfunnsvitenskap-jus-og-humaniora/> [Nedlastet 02. november 2014].

Ellingsæter, A. L. (2012), Innledning: Velferdsstatens familier. I: Ellingsæter, A.L & Widerberg, K. red. *Velferdsstatens familier. Ny sosiologiske perspektiver*. Oslo, Gyldendal Akademisk, 13-25.

Ericsson, M. (2012), *Sviger-*, [Internett]. Store Norske Leksikon, Tilgjengelig fra:
<<https://snl.no/.versionview/486564>> [Nedlastet 10.november 2015]

Eriksen, A. & Selberg, T. (2006) *Tradisjon og fortelling*, Oslo, Pax forlag

Evenshaug, O., Hallen, D. & Hjordemaal, F. (2004). Kjønnforskjeller i forholdet besteforeldre-foreldre-barnebarn. *Barn*. [Internett], Vol. 22, (2) s. 9-25. Tilgjengelig fra: <<http://www.ntnu.no/documents/10458/19072789/evenshaug.pdf>> [Nedlastet 20.mars 2015]

Fiske, J (1987) Chapter 7 Intertextuality, I: *Television Culture*, London, Methuen, s. 108-127

Fischer, L.R (1983) Mothers and Mothers-in-Law. *Journal of Marriage and Family*, [Internett], Vol 45 (1), s.187-192. Tilgjengelig fra
<http://www.jstor.org/stable/pdf/351307.pdf?acceptTC=true> [nedlastet 20.mars 2015]

Fischer, L. R (1983) Married Men and their Mothers. *Journal of Comparative Family Studies*. [Internett], Vol. 14 (3), s. 393-402 Tilgjengelig fra:

- < http://www.jstor.org/stable/41585347?seq=1#page_scan_tab_contents > [Nedlastet 15. november]
- Fjell, T (2008) *Å si nei til meningen med livet?: en kulturvitenskaplig analyse av barnfrihet*, Trondheim, Tapir akademisk forlag.
- Fossheim, H. J. (2009), *Informert samtykke*, [internett] De nasjonale forskningsetiske komiteene. Tilgjengelig fra: <<http://www.etikkom.no/FBIB/Temaer/Personvern-og-ansvar-for-den-enkelte/Informert-samtykke/>>. [Nedlastet 02. november 2014]
- Furuset, K. & Lundheim, R (2010) Barns forestillinger om helse og sunnhet, *Norsk pedagogisk tidsskrift* 05/2010. s.384-395. Tilgjengelig fra: <http://www.idunn.no/file/pdf/44070151/npt_2010_05_pdf.pdf> [nedlastet 03. mars 2015]
- Giddens, A (1993) *The Transformation of Intimacy*, Cambridge, Polity Press
- Holter, Ø. G. & Sæter, G. (2011), «Min ektemann – mammas gutt». Kjønn, makt og normalitet i diskursen om mammadalten. *Tidsskrift for kjønnsforskning* [Internett], vol 35, (4), s.294-309. Tilgjengelig fra: < <https://www.idunn.no/tfk/2011/04/art08> > [Nedlastet, 13. november 2015]
- Johnsen, B. H (1992) Kvinnerens beretninger – kvinners virkelighet. Om forholdet mellom solidarisk og kritisk analyse. I: Mikaelsson, L. & Stegane, I. red. *Leve og skrive. Artikler om livshistorier*. Bergen, Senter for humanistisk kvinneforskning. Skriftserien nr 4, s. 29-44 (15 sider)
- Jamieson, L. (1999) ”Intimacy Transformed? A Critical Look at the ”Pure Relationship” ”, *Sociology*, nr 33, s. 477-494
- Jørgensen, M.W & Philips L. (1999) *Diskursanalyse som teori og metode*, Frederiksberg, Roskilde Universitetsforlag
- Kvale, S. & Brikmann, S. (2010) *Det kvalitative forskningsintervju*, 2. utg. Oslo, Gyldendal Akademisk
- Langtvedt, N, J (2009) *Personopplysninger* [Internett]. De nasjonale

- forskningsetiske komiteene. Tilgjengelig fra:
 <<http://www.etikkom.no/FBIB/Temaer/Personvern-og-ansvar-for-den-enkelte/Personopplysninger/>> [Nedlastet 02. november 2014].
- Laqueur, T. (1994) *Om könens uppkomst: hur kroppen blev kvinnlig och manlig*, Stockholm, Brutus Östlings Bokförlag Symposion
- Lorentzen, J. (2012) *Fra farsskaps historie i Norge, 1850-2012*. Oslo, Universitetsforlaget.
- Mamelund, S., Brunborg, H. & Noack, T (1997), *Skilsmisser i Norge 1886-1995 for kalenderår og ekteskapskohorter* [Internett], Statistisk sentralbyrå, Tilgjengelig fra:
 <http://www.ssb.no/a/histstat/rapp/rapp_199719.pdf> (Nedlastet 15.november, 2015)
- Meld. St. nr. 25 (1999) Samboerne og samfunnet. Barne og likestillings- og inkluderingsdepartementet, Tilgjengelig fra:
 <www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-1999-25/id116616/?q=samboer%20og%20samfunn> (Nedlastet, 18. november 2015)
- Norge (2013), reklamefilm, Tilgjengelig fra:
 < https://www.youtube.com/watch?v=Pqxm_vYW_Hk> [Nedlastet 11 november, 2015]
- Personopplysningsloven (2013), Lov om behandling av personopplysninger. Tilgjengelig fra:
<http://lovdata.no/dokument/NL/lov/2000-04-14-31> [Nedlastet 02 november, 2014]
- Sæter, (2012), Svigermors stemme. En overskriftsanalyse av svigermors fortellinger i ukepressen. *Sakprosa* [Internett], vol 4. (1), s.1-22. Tilgjengelig fra:
<https://www.journals.uio.no/index.php/sakprosa/article/view/208/348> [Nedlastet 12.november 2014]
- Sætre, G. (2010) Diskurser om svigermor – hvordan svigermor gis mening i folkløse, populærkultur og hverdagsliv, doktoravhandling, Universitetet i Oslo
- Sæter, G. (1992) Svigermor er blitt min verste fiende! Stereotype forestillinger om kvinners svigermødre. I: *Nord-Nytt*, nr 45. s 68-78
- Thagaard, T. (2009) *Systematisk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*, 3.utg,

Bergen, Fagbokforlaget.

Thorsens, L. E (1993) Det fleksible kjønn. Mentalitetsendringer i tre generasjoner

bondekvinne, Oslo, Universitetsforlaget

Thorsen, L.E. (1992) Svigermors tunge. Svigermor og svigerdatter i 1900-tallets norske

bondesamfunn, I: Andenæs, A. et. al. *Epler fra vår egen hage*, Trondheim, Senter for kvinneforskning.

Wetlesen, T. S. (2000) *Å gi videre, kultur og oppdragelse i familien*. Bergen, Fagbokforlaget

Kilder:

DB.no:

Rødahl, J. M (2013), 10 gode svigermor-regler, *Dagbladet*,

[Internett], 20. september. Tilgjengelig fra:

<<http://www.dagbladet.no/2013/09/20/tema/klikk/bryllup/samliv/29392935/>>

[Nedlastet, 15 april.15]

Foreldre.no:

Gjørven, (2011), Prioriterer røyken foran barnebarna, [internett], *Foreldre.no*. Tilgjengelig

fra: <<http://www.klikk.no/foreldre/gravid/article701169.ece>> [Nedlastet, 15 april.15]

Hartvigsen, G. (2014), Det passer ikke for alle, [Internett], *Foreldre.no*. Tilgjengelig fra:

<<http://www.klikk.no/foreldre/article1484500.ece>> [Nedlastet, 15 april.15]

Hauge, C. (2014) Slik takler du svigermors innblandelser. [Internett], *Foreldre.no*.

Tilgjengelig fra: <<http://www.klikk.no/foreldre/article879885.ece>> [Nedlastet, 15 april.15]

Jensen, C. (2009), Svigermor er verst, [Internett], *Foreldre.no*. Tilgjengelig fra:

<<http://www.klikk.no/foreldre/article429962.ece>> [Nedlastet, 15 april.15]

KK.no

KK redaksjonen. (2013), Syv av ti sliter med svigermor, [Internett], *KK.no*. Tilgjengelig fra:

<<http://www.kk.no/livsstil/syv-av-ti-sliter-med-svigermor-25311>> [Nedlastet, 15 april.15]

KK.no (2008) Familie-medlemmet som truer helsa, [Internett], *KK.no*. Tilgjengelig fra:

<<http://www.kk.no/livsstil/familie-medlemmet-som-truer-helsa-15345>> [Nedlastet, 15 april.15]

KK.no (2008), Svigerdøtre er bra for helsa, [Internett], *KK.no*. Tilgjengelig fra:

<<http://www.kk.no/livsstil/svigerd%C3%B8tre-er-bra-helsa-14646>> [Nedlastet, 15 april.15]

KK.no, (2012), Slik takler du svigermor, [Internett], *KK.no*. Tilgjengelig fra:

<<http://www.kk.no/livsstil/slik-takler-du-svigermor-23665>> [Nedlastet, 15 april.15]

KK.no (2010), Ikke frykt svigersjula, [Internett], *KK.no*. Tilgjengelig fra:

<<http://www.kk.no/livsstil/ikke-frykt-svigersjula-18953>> [Nedlastet, 15 april.15]

Steenbuch, K. (2009), Sommer, sol og ... svigers, [Internett], *KK.no*. Tilgjengelig fra:

<<http://www.kk.no/livsstil/sommer-sol-og-svigers-16537>> [Nedlastet, 15 april.15]

Kvinneguiden.no

Heiret, G. (2015), Det er lov å droppe svigerfamilien, [Internett] *Kvinneguiden.no*,

Tilgjengelig fra:

<<http://www.klikk.no/kvinneguiden/samliv/article1498959.ece>> [Nedlastet, 15 april.15]

Nrk.no

Høye, E & Jørgensen K. K (2012), slik takler du svigermor, [Internett] *Nrk.no*, Tilgjengelig

fra: <<http://www.nrk.no/livsstil/slik-takler-du-svigermor-1.7984587>> [Nedlastet, 15 april.15]

Jørgensen, K.K (2009), Hvordan takle «svigers» i jula, [Internett], *Nrk.no*, Tilgjengelig fra:

<<http://www.nrk.no/livsstil/hvordan-takle-svigers-i-jula-1.6919771>> [Nedlastet, 15 april.15]

Appendiks 1: Informasjonsbrev

Masterstudent Åse Smith Løvås

Institutt for arkeologi, historie, kultur- og religionsvitenskap

Universitetet i Bergen

Postboks 7800

5020 Bergen

Informasjon om deltakelse i intervju vedrørende masterprosjekt om svigerrelasjonen

Jeg er en masterstudent ved Universitetet i Bergen og vil i min masteroppgave se nærmere på forskjeller og likheter i menn og kvinners forhold til sine svigerforeldre og hvordan dette framtrer i to ulike generasjoner. Ettersom svigerrelasjonen er et emne det er forsket lite på vil det være interessant å få et nærmere innblikk i denne relasjon.

I den forbindelse ønsker jeg å gjennomføre intervjuer med svigerdøtre og svigersønner som er rundt 25-35 år og 50-60 år. Spørsmålene vil ta utgangspunkt i tema som barnepass, eventuell felles ferier og høytider, besøk og kontakt mellom svigerbarn og svigerforeldre. Det vil bli benyttet båndopptaker under intervjuet og lydfilene vil bli slettet etter endt prosjekt. Intervjumaterialet vil bli behandlet konfidensielt og det er kun meg, min veileder, eksaminator og arkivansvarlig som vil ha tilgang til intervjuet.

Du vil bli anonymisert ved at det vil bli benyttet fiktive egennavn og stedsnavn. Du vil få tilsendt det nedskrevne intervjuet slik at du har anledning til å lese gjennom og godkjenne intervjuet før eventuelle sitater tas i bruk i avhandlingen. Det er frivillig å delta og du kan trekke deg fra prosjektet fram til du har lest igjennom og godkjent det nedskrevne intervjuet.

Dersom du velger å trekke deg vil alt innsamlet materiale bli slettet. Prosjektet er innmeldt til NSD, Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste. Prosjektet vil avsluttes desember 2015. Det nedskrevne intervjuet vil bli oppbevart i Etno-folkloristisk arkiv etter prosjektet er avsluttet.

Dersom du er interessert i å delta eller har spørsmål angående undersøkelsen kan du kontakte med på e-post Ase.lovås@student.uib.no eller telefon; 93684699. Veileder for masteroppgaven er førsteamanuensis Tove Ingebjørg Fjell som kan kontaktes på e-post; Tove.Fjell@ahkr.uib.no dersom det skulle være ønskelig.

Med vennlig hilsen

Åse Smith Løvås

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt informasjon om studiet om svigerrelasjonen og ønsker å stille til intervju. Jeg er klar over at intervjuet vil tas opp på båndopptaker, skrevet ut og at direkte sitater kan bli benyttet i masteroppgaven.

Signatur:.....

Dato:.....

Kontaktinformasjon (tlf/e-post):

.....

Appendiks 2: Intervjuguide

Kontakt:

- Husker du første gang, (eventuelt en av de første gangene) du møtte dine svigerforeldre?
 - o Kan du fortelle om det?
 - o Møtte du de samtidig eller møte du den ene før den andre? Arrangert?
Spontan?
- Hvor ofte har du kontakt med svigerforeldrene dine?
- Hvilken type kontakt har dere?
 - o Facebook, sosiale media- hvem? Begge?
 - o Telefon – hvem? Begge?
 - o Ansikt – til ansikt- hvem? Begge?
- Kan du fortelle om sist gang dere hadde kontakt?
- Hvem tar/tok kontakt?
- Har du mer kontakt med den ene enn den andre?
- Gjør dere ting sammen uten din samboer/ektefelle?
 - o Fortell
 - o Eventuelt hvorfor ikke?
- Har du mer kontakt med den ene enn den andre?
 - o Hvem? Hvorfor?
- Tar du kontakt med svigerforeldrene dine hvis du /dere trenger hjelp? (Barnepass, osv.)
 - o Eventuelt hvem?
 - o Tar de kontakt med deg?
- Endret kontakten seg da dere fikk barn?

Besøk:

- Hvor ofte kommer de på besøk? Og hvor ofte kommer dere på besøk?

- Kan du fortelle om sist gang de var på besøk? Og sist gang dere var på besøk?
- Kommer de noen gang uanmeldt på besøk?
 - Hvem? Begge?
 - Fortell
- Hjelper de til når de er på besøk? Og omvendt
 - Hvem?
 - Eventuelt hvordan?
- Skulle du ønske de kom mindre eller oftere på besøk?
 - Hvorfor?

Barnepass/besteforeldrerollen:

- Hjelper de til med praktiske gjøremål?
 - Hva?
 - Hvordan?
 - Hvem av dem?
 - Fortell
- Eller leker de heller med barnet/barna?
 - Hvem av dem?
 - Hvordan?
 - Fortell
- Blander de seg noen gang opp i barneoppdragelse?
- Følger de reglene som er satt?
 - Eks?
 - Hvem?
 - Fortell
- Stiller de ofte opp som barnevakt?
 - Begge eller bare en av dem?
 - Eventuelt hvem?
 - Fortell

Ferier og høytider:

- Reiser dere på ferier sammen?
 - Hvor?
 - Hvem tar inisjativet?
- Kan du fortelle om en gang dere var på ferie sammen?
 - Hvem bestemte hvor og hva dere skulle gjøre?
 - Hvem bestillte? Betalte?
 - Hva gjorde dere?
- Hvor feirer dere jul?
 - Kan du fortelle om forrige julaften?
 - Feirer dere jul med hans foreldre?
- Hvilke familietradisjoner følger dere i forhold til høytider og andre festligheter?
 - F. eks, jul, dåp osv.
- Kan du fortelle om dåpen?
 - Var de med i å ta avgjørelser i forhold til denne?
 - Eventuelt hvilke?

Annet:

- Kan du fortelle om en episode hvor dere har vært enige og en hvor dere har vært uenige?
 - Med svigermor
 - Med svigerfar
- Kan du fortelle om ting du har tilfelles med svigerforeldrene og ting dere er ulike på?
 - Med svigermor
 - Med svigerfar

Appendiks 3: Følgerev

Informasjon om det nedskrevne intervjuet

Vedlagt følger en utskrift av intervjuet som ble spilt inn på bånd. Utskriften gjengir den muntlige talen. Dette innebærer at pauser, latter, gjentakelser og fyllord (f. eks: liksom, på en måte osv.) er markert, noe som kan medføre at intervjuet kan se noe uvant ut.

Det nedskrevne intervjuet slik du ser det her er beregnet på å bli brukt i analyse av intervjuet. Det tydelig muntlige preget som du finner i utskriften vil derimot tones ned når det benyttes som sitat i masteroppgaven. I masteroppgaven vil sitatets lesbarhet være det viktigste og det vil bli fjernet diverse gjentakelser, fyllord og lignende som ikke spiller en direkte rolle i sitatets meningsgiving.

Godkjenning av det nedskrevne intervjuet

Jeg har lest igjennom intervjuet og gir min tillatelse til at intervjuet kan benyttes i forbindelse med masteroppgaven omhandlende svigerrelasjonen. Jeg er her klar over at det kan bli benyttet sitater fra intervjuet

Signatur:

Dato: